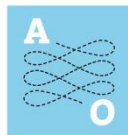

Mikkelin kaupunginkirjasto – Etelä-Savon maakuntakirjasto

Yhdessä lukutaitoja tukemassa

Mikkelin kaupunginkirjaston ja koulujen yhteistyösuunnitelma

MIKKELIN
KAUPUNGINKIRJASTO
· Etelä-Savon maakuntakirjasto

25.11.2015

Sisällys

Esipuhe	3
Johdanto	4
Kansalliset linjaukset koulun ja kirjaston yhteistyön taustalla.....	4
Kirjasto opetuksen yhteistyökumppanina	5
Suunnitelmia, yhteistyötä ja yhteistyötoiveita	5
Mikkelin koulut ja niiden vastuukirjastot.....	6
Uudet lukutaidot	7
Peruslukutaito ja lukemaan innostaminen	8
Informaatiolukutaito ja tiedonhankinnan ohjaus	8
Medialukutaito ja mediakasvatus	9
Kirjastonkäyttö	9
Tieto- ja viestintätekniset taidot ja niiden tukeminen	9
Kirjaston rooli monilukutaidon tukemisessa.....	9
Kirjasto uudessa opetussuunnitelmassa.....	10
Opetussuunnitelma yhteistyön perustana	10
Opetussuunnitelman ydinkohtia	11
Kirjastopolku	12
Kirjastopolun periaatteita	13
Kirjastopolun tavoitteita ja sisältöjä	13
Kirjastopolun työmenetelmiä.....	14
Kirjaston tuki ilmiöpohjaisessa oppimisessa.....	15
Tiedonhankintaprosessin ohjaus (ohjattu tutkiminen)	16
Kirjasto oppimisympäristönä	18
Lukudiplomit	19
Kirjastopolun käytännön organisointi	20
Työnjako.....	20
Kirjastopolun resursointi kirjastossa	21
Ammatillinen vertaistuki.....	23
Kirjastopolkusivusto ja tiedonkulku.....	24
Kirjastopolun seuranta ja arviointi	24
Muu koulun ja kirjaston yhteistyö.....	26
Suunnitelma osaksi koulun ja kirjaston arkea.....	28
Lähteet.....	29

Hyödyllisiä verkkosivustoja.....	32
Liitteet.....	33
Mikkelin esiopetuspaikat (liite 1)	33
Kirjastot ja koulut kartalla (liite 2)	33
Oppiaineiden kirjastoon liittyviä kohtia uudessa opsissa (liite 3)	33
Kirjastopolun rakenne (liite 4).....	33

Esipuhe

Mikkelin kaupunginkirjasto ja Mikkelin koulut ovat tehneet kauan yhteistyötä. Kun esi- ja perusopetuksessa otetaan käyttöön uudet opetussuunnitelmat syksyllä 2016, haluttiin myös yhteistyötä päivittää ja liittää kirjasto ja kirjaston antama ohjaus entistäkin tiiviimmin paikalliseen opetussuunnitelmaan. Uuden yhteistyösuunnitelman laatimiseen saatiin tukea AVI:lta ja se on tehty Kirjasto ja uusi opetussuunnitelma – koulun ja kirjaston yhteistyö mediakasvatuksessa –hankkeessa 2014-2015. Hankkeen tavoitteena oli laatia uusi yhteistyösuunnitelma, jossa määriteltäisiin kirjaston rooli mediakasvatuksen eri osa-alueilla ja integroitaisiin kirjaston antama ohjaus ja tuki paikallisiin opetussuunnitelmiin. Toisena tavoitteena oli koota ohjeita ja oppimateriaaleja koulun ja kirjaston yhteisesti käytettäväksi verkkoalustalle.

Kirjaston osuutta uudessa opetussuunnitelmassa on työstetty Mikkelin perusopetuksen äidinkielen ops-työryhmässä, johon kuuluvat Karoliina Saarikoski ja Terhi Schneck sekä ops-ohjausryhmästä Leila Vahvaselkä. Ryhmässä on mukana myös kirjaston hanketyöntekijä. Ajatuksia suunnitelmaan on saatu myös esi- ja alkuopetuksen työryhmäläisiltä, Mikkelin kaupunginkirjaston lapset, nuoret, koulu – tiimiltä sekä muilta opettajilta ja kirjastolaisilta. Työtä on ohjannut kaupungin ops-ohjausryhmä ”Tulevaisuuden koulu” ja kirjaston johtotiimi. Yhteistyösuunnitelman on kirjoittanut hanketyöntekijä, informaattikko Eija Nevalainen.

1. Johdanto

Koululla on oma kasvatustehtävänsä ja opetussuunnitelmassa määritellyt tavoitteet. Myös kirjastolle on sovitettu vahvaa roolia lasten ja nuorten kasvun tukemisessa kohti aktiivista kansalaisuutta. Koulu kokoaa yhteen kaikki lapset ja nuoret ja sen kautta myös kirjasto voi tavoittaa heidät parhaiten. Kirjasto puolestaan voi antaa oman tietotaitonsa opettajien käyttöön lukutaidon tukemisessa ja tiedonhankinta- ja mediataitojen ohjauksessa.

Tämä suunnitelma on tarkoitettu Mikkelin esi- ja perusopetuksen ja Mikkelin kaupunginkirjaston välisen yhteistyön pohjaksi, ja sen lähtökohtana on tukea uutta opetussuunnitelmaa. Suunnitelma hahmottelee ensisijaisesti kirjaston ohjaustoiminnan: mihin taitoihin kirjastossa keskitytään, minkälaista ohjausta annetaan ja millä tavalla. Nämä määrittelyt helpottavat yhteistyötä ja selkiinnyttävät työnjakoa. Lisäksi suunnitelmassa sivutaan myös muita kirjaston kouluille suunnattuja palveluja. Vaikka opetussuunnitelma luo perustan kirjaston ohjaukselle, samaa työtä tehdään myös muiden asiakasryhmien kanssa. Suunnitelmaa voivat hyödyntää myös muut kunnat, joilla on yhteistyösopimus Mikkelin kaupunginkirjaston kanssa.

Lapset ja nuoret elävät mediakulttuurissa, jossa laitteiden käyttö, sosiaaliset verkostot ja oma sisällöntuotanto värittävät kaikkea toimintaa. Toiveena on, että suunnitelma auttaisi kirjastoa kohtaamaan heidät heidän omassa ympäristössään yhdessä koulun kanssa – myös mediaympäristön muuttuessa panostaen ”sisältöihin sekä pedagogiseen, kasvua tukevaan toimintaan median parissa” (OKM 2013, 19).

Kansalliset linjaukset koulun ja kirjaston yhteistyön taustalla

Kirjaston kouluille suunnattuihin palveluihin vaikuttavat monet kansalliset linjaukset: nykyinen ja uudistuva kirjastolaki, Opetusministeriön kirjastopolitiikka sekä asetus perusopetuslaissa tarkoitettujen opetuksen tavoitteista.

Uuden kirjastolain on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2017 alusta. Laki on entistäkin voimakkaammin demokratialähtöinen ja se korostaa kansalaisten tasapuolisia mahdollisuuksia vaikuttamiseen (OKM/72/040/2014). Koska vaikuttaminen tapahtuu yhä enemmän median ja erilaisten verkostojen kautta, edellyttää se kansalaisilta hyviä luku- ja tieto- ja viestintäteknisiä taitoja. Kirjastoilla on tärkeä rooli sen varmistamisessa, että kaikilla kansalaisilla lapsista vanhuksiin on yhtäläiset mahdollisuudet näiden taitojen kehittämisessä.

Myös uusien opetussuunnitelmien pohjana oleva asetus korostaa aktiivisen kansalaisuuden tukemista ja oppilaiden ohjausta omatoimiseen ja kriittiseen tiedonhankintaan, kuten myös valmiuksien antamista sitä edellyttävän tieto- ja viestintäteknologian käyttöön (Valtioneuvoston asetus 422/2012).

Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015 (7,13) nostaa esiin tiedonhallintataitojen merkityksen oppimisprosessissa ja näkee tiedonhallintataitojen ohjauksen yhtenä kirjaston ydintehtävänä. Tässä tehtävässä koulun ja kirjaston yhteistyö nähdään ensisijaiseksi, koska se tehostaa voimavarojen käyttöä ja hyödyntää molempien kumppaneiden parhaita taitoja (emt. 7, 26).

Myös muissa OKM:n linjauksissa on korostettu mediakasvatuksen tärkeyttä ja eri toimijoiden profiloitumista ja kumppanuutta. Eri sektoreiden vahvuusalueista on mainittu esimerkiksi

varhaiskasvatuksessa leikin tukeminen, koulussa perustaitojen kehittäminen (mm. lukutaidot) ja yleisissä kirjastoissa tiedonhallinnan edistäminen. (OKM 2013, 27, OKM 2012, 49.)

Vaikka kirjastolla on entistä vahvempi rooli koululaisten ohjaajana, perustan sen työlle muodostavat kokoelmat ja tilat.

Vain yleisissä kirjastoissa on saatavilla järjestettynä monipuolinen valikoima kaunokirjallisuutta ja käyttöarvonsa säilyttävää tietokirjallisuutta, lehtiä, musiikkia, elokuvia ja muita tallenteita. / -- / Viihtyisät tilat ja pitkät aukioloajat luovat turvallisen kohtauspaikan, joka tukee yhteisöllisyyden, osallisuuden ja monikulttuurisuuden rakentumista. (Opetusministeriön 2009, 16).

Sekä ohjaus-, aineisto- että tilaresurssia Mikkelin koulut ovat hyödyntäneet kiitettävästi jo tähänkin asti, mutta tavoitteena on entistäkin tiiviimpi yhteistyö.

2. Kirjasto opetuksen yhteistyökumppanina

Koulu ja kirjasto ovat olleet toisilleen läheisiä jo yhteisen tehtävänsä, kansansivistyksen vuoksi. Mikkeliissä kirjasto sijaitsi alkutaipaleellaan koulun yhteydessä ja historiikeista löytyy mainintoja kirjastonkäytön opetuksesta jo 1930-luvulta (Väänänen, 67).

Suunnitelmia, yhteistyötä ja yhteistyötoiveita

Aina tähän päivään ulottuva koulun ja kirjaston yhteistyösopimus on solmittu 1977. Siinä määriteltiin jo luokka-asteet, jotka vierailevat kirjastossa vuosittain, eli 2., 4. ja 7. luokat. Välillä suunnitelmaan kuului myös lukion 2. luokka. (Kappale mikkeliäistä... 1984, 33). Yhteistyötä on kehitetty toimikunnissa ja työryhmissä.

Nykyinen koulun ja kirjaston yhteistyön kehittämissuunnitelma on vuodelta 2004 ja se tehtiin työryhmässä, johon kuului opettajia, kirjaston henkilökuntaa ja opetuspalvelukeskuksen edustajia. Suunnitelma nojaa vuoden 2004 opetuksen perusteisiin, ja se on sisällytetty myös paikalliseen opetussuunnitelmaan. Suunnitelma sisältää edelleen 2., 4. ja 7. luokkien kirjastokäynnit. Näistä käynneistä 2. ja 4. luokat liitettiin myös 2008 Mikkeliissä aloitettuun Kulttuuripolkuun. Kirjastokäynnit on kuitenkin organisoitu kirjastosta käsin, ja mahdollisesti tarvittavat kuljetukset kouluilta.

Kehittämissuunnitelman mukaan kirjasto tukee koulujen opetustehtävää paitsi kokoelmilla ja niiden lainauksella, myös kirjastonkäytön opetuksella 2. ja 4. luokille ja tiedonhankinnan ohjauksella 7. luokille. Näiden vuosiluokkien ohjauksen tavoitteet ja sisällöt on määritelty yhteisesti, mutta kirjastotoimipisteet ovat itse päättäneet toteutustavasta. Tyypillisiä toteutustapoja ovat olleet aineistojen ja palvelujen esittely, satujen ja tarinoiden kertominen, kirjastosuunnistukset ja hakuharjoitukset.

Käytännössä ryhmäkäynnit on organisoitu siten, että kaikilla kouluilla on oma yhteistyökirjastonsa, lähikirjasto. Pääkirjastossa vieraileville kouluille on tehty aikatauluehdotus, jonka mukaan vierailut on pääsääntöisesti hoidettu. Muissa kirjastopisteissä vierailuista on sovittu erikseen.

Suunnitelman määrittelemät kirjastokäynnit ovat pääsääntöisesti toteutuneet, minkä lisäksi etenkin koulujen yhteydessä olevia kirjastoja on käytetty paljon muutenkin koulutyöhön.

Käyntien toteutumista on seurattu lähinnä määrällisesti. Palautetta kirjastokäynneistä ja muusta yhteistyöstä on saatu vuosittaisissa yhteistyökokouksissa. Epävirallisesti sitä on saatu keskustelemalla käyntien yhteydessä opettajien ja oppilaiden kanssa. Toteutustapaa on muokattu keskustelujen ja kirjaston käytännön kokemusten perusteella.

Opettajien näkemyksiä kirjaston ja koulun yhteistyöstä on kartoitettu valtakunnallisesti esimerkiksi opinnäytetöissä. Katariina Laurosen (2015) kyselytutkimuksen otoksessa oli 118 vastaajaa eri puolilta Suomea. Heistä yli 80 % arvioi kirjaston palvelut vähintään melko hyväksi. Kuitenkin arvioissa tärkeydestä ja onnistumisesta tärkeys sai paremmat arviot kuin onnistuminen. Liisa Hopia (2014) haastatteli tamperelaisia äidinkielen ja kirjallisuuden opettajia koulun ja kirjaston yhteistyöstä. Seitsemäsluokkalaisten tiedonhaun opetuspakettiin toivottiin enemmän nettitiedonhakuja, lähdekritiikin opettamista ja opetustehtävään integroitumista, mutta yhdeksäsluokkalaisten kirjallisuusesitelmään liittyvään tiedonhaun opetukseen oltiin tyytyväisiä, koska se vastasi oppilaiden sen hetkiseen tiedontarpeeseen. Sekä Laurosen että Hopian tutkimuksissa eniten panostusta toivottiin lukuharrastuksen edistämiseen, mistä on Mikkeliissäkin tullut palautetta.

Anne Heinosen (2011, 30-31) kyselyssä tuli esiin toiveita käytännön yhteistyön kehittämiseksi. Kirjastoilta toivottiin muun muassa yhteistä suunnittelua kouluille tarjottavista palveluista, aktiivisuutta tiedottamisessa, systemaattisia ja säännöllisiä palveluita, koulun toimintavuoden vaiheiden huomioon ottamista ja kirjavinkejä. Näiden muualla tehtyjen selvitysten tulokset eivät ole kaukana Mikkeliinkin tilanteesta ja kaikkiin mainittuihin asioihin kannattaa kiinnittää huomiota entistäkin voimakkaammin myös meillä.

Mikkelin koulut ja niiden vastuukirjastot

Mikkeliissä on tällä hetkellä 23 peruskoulua ja niissä yhteensä 4942 oppilasta (tilanne 20.9.2014). Esiopetuspaikkoja on 33, päiväkodeissa ja kouluissa. Mikkelin kaupunginkirjastolla on useita toimipaikkoja keskustassa sijaitsevan pääkirjaston lisäksi. Mikkelin kaupungin alueella toimii kahdeksan lähikirjastoa Anttolassa, Haukivuorella, Kalevankankaalla, Lähemäellä, Otavassa, Rantakylässä, Ristiinassa ja Suomenniemellä. Mikkelin naapurikunnissa sijaitsee lisäksi neljä seutukirjastoa: Hirvensalmen, Pertunmaan, Kuortin ja Puumalan kirjastot. Kaupungin talouden heikennyttyä palveluja ollaan parhaillaan supistamassa, mikä näkyy sekä koulu- että kirjastoverkossa. Haja-asutusalueille tärkeä kirjastoauto toiminta on lakkautettu ja sille suunnitellaan korvaavia hakeutuvia palveluja.

Nykyisen yhteistyösuunnitelman mukaan kouluille on nimetty omat yhteistyökirjastot, jotka ovat lähimmät kirjastot ja maaseudun koulujen osalta useimmiten pääkirjasto. Esiopetusryhmille ei ole tähän mennessä ollut nimettyjä kirjastoja, mutta ne ovat vierailleet oman kiinnostuksensa mukaisesti lähimmissä kirjastoissa. Oheisessa taulukossa on Mikkelin koulut ja niiden vastuukirjastot. Liitteessä 1 on Mikkeliissä esiopetusta antavat tahot ja kartassa liitteessä 2 kirjastot, koulut ja esiopetusryhmät.

Alakoulut	Vastuukirjasto
Ihastjärven koulu 0-6 luokat	Pääkirjasto
Launialan koulu 1-6 luokat	Lähemäen kirjasto
Lähemäen koulu 1-6 luokat	Lähemäen kirjasto
Moision koulu 1-6 luokat	Pääkirjasto
Oikkolan koulu 1-6 luokat	Pääkirjasto
Otavan koulu 1-6 luokat	Otavan kirjasto
Peitsarin koulu 1-6 luokat	Lähemäen kirjasto
Päämajakoulu 1-6 luokat	Pääkirjasto
Rahulan koulu 1-6 luokat	Pääkirjasto
Rouhialan koulu 1-2 luokat	Pääkirjasto
Rämälän koulu 0-6 luokat	Pääkirjasto
Sairilan koulu 1-6 luokat	Pääkirjasto
Suomenniemen koulu 0-6 luokat	Suomenniemen kirjasto
Tuppuralan koulu 1-6 luokat	Lähemäen kirjasto
Urpolan koulu 1-6 luokat	Pääkirjasto
Vanhalan koulu 1-6 luokat	Pääkirjasto / Kalevankankaan kirjasto

Yläkoulut	Vastuukirjasto
Mikkelin Lyseon koulu 7-9 luokat	Pääkirjasto
Urheilupuiston koulu 7-9 luokat	Pääkirjasto

Yhtenäiskoulut	Vastuukirjasto
Anttolan yhtenäiskoulu 1-9 luokat	Anttolan kirjasto
Haukivuoren yhtenäiskoulu 1-9 luokat	Haukivuoren kirjasto
Kalevankankaan koulu 0-10 luokat	Kalevankankaan kirjasto
Rantakylän yhtenäiskoulu 1-9 luokat	Rantakylän kirjasto
Ristiinan yhtenäiskoulu 1-9 luokat	Ristiinan kirjasto

Koulujen vastuukirjaston nimeäminen on selkeyttänyt kirjastovierailuja. Opettajat voivat vierailla ryhmänsä kanssa myös muissa toimipaikoissa, mutta yhteistyösuunnitelman mukaiset käynnit on yleensä toteutettu lähikirjastoissa. Erityisesti yhdeksännet luokat ovat hyödyntäneet usein myös pääkirjastoa. Kauempana keskustasta sijaitsevilta kyläkouluilta kirjastovierailu on järjestetty yleensä jonkin muun kuljetusta vaativan tapahtuman yhteydessä, kuten uimahallikäynnin.

3. Uudet lukutaidot

Kirjaston ohjauksen sisällöksi aiemmin määritellyt kirjastonkäytön opetus ja tiedonhankinnan ohjaukset ovat edelleen tärkeitä. Kansallisissa linjauksissa kirjastolle on sovitettu merkittävää roolia mediakasvattajana ja uusissa opetuksen perusteissa keskeiseksi tavoitteeksi on asetettu monilukutaito. Monilukutaito on "mediakasvatuksellinen tavoite, jonka kivijalan muodostavat tutut perustaidot, lukeminen ja kirjoittaminen" (Mediapedagoginen työryhmä 2013, 6), mutta johon liittyy myös monia sellaisia taitoja, joissa kirjasto on jo vanhastaan profiloitunut, esim. medialukutaito ja informaatiolukutaito. Tavoitteiden asettamisen kannalta on tarpeellista täsmentää nämä jo ennestään käytössä olleet käsitteet, jotta ne voidaan suhteuttaa uuteen opetussuunnitelmaan. Määrittely auttaa myös kirjastoa profiloitumaan suhteessa kouluun ja muihin mediakasvattajiin.

Mediakasvatuksen tarkka sisältö ei ole vakiintunut, ja painotukset vaihtelevat eri aloilla. Käsitettä käytetään yleisesti ainakin kahdessa merkityksessä: sillä viitataan joko toimintaan, joka keskittyy uusien lukutaitojen, esimerkiksi media- ja informaatiolukutaidon edistämiseen (ks. esim. Sallmén 15-21) tai se liitetään vain medialukutaitoon (Hyvä medialukutaito s. 3). Vaihtelua on myös siinä, nähdäänkö medialukutaito ja informaatiolukutaito samaksi vai eri käsitteeksi, ja kumpi nähdään ylä- ja kumpi alakäsitteenä (Asikainen 2009, 28). Tässä suunnitelmassa nämä lukutaidot katsotaan eri käsitteiksi, toisilleen rinnakkaisiksi ja toisiaan täydentäviksi. Se, mitä mediakasvatuksella tavoitellaan, on medialukutaitoa. Käytännössä sekä taidot että niiden edistäminen kietoutuvat pitkälti toisiinsa.

Näiden uuslukutaitokäsitteiden lisäksi kirjaston tukemiin taitoihin kuuluvat peruslukutaito sekä kirjastonkäytön ja TVT-taidot.

Peruslukutaito ja lukemaan innostaminen

”PISAssa lukutaito on määritelty kirjoitettujen tekstien ymmärtämiseksi, käytöksi ja arvioinniksi lukijan omien tavoitteiden saavuttamiseksi, tietojen ja valmiuksien kehittämiseksi sekä yhteiskuntaelämään osallistumiseksi ” (Linnakylä & Sulkunen 2005, 37, ks. Sarmavuori, 60).

Peruslukutaito on edellytys muiden lukutaitojen hallinnalle ja se kehittyy vain harjoittelemalla. Lukemisharrastus taas edellyttää riittävää mekaanista lukutaitoa, luetun ymmärtämisen taitoa ja lukustrategian hallintaa, eli esim. tietoa siitä, miten kirja etenee. Jotta lukeminen olisi mukavaa, luettavan ja lukijan sanavaraston tulee kohdata ja lukemisen oltava mahdollisimman sosiaalista. (Aerila)

Lukemaan innostaminen on kirjaston perustehtäviä. Kokoelmassa otetaan huomioon eri-ikäiset ja –tasoiset lukijat, kuten myös eri aiheista kiinnostuneet lapset ja nuoret. Lukusuosituksia voi saada kirjastossa ja kirjavinkkauksissa kuten myös erilaisissa verkkopalveluissa.

Informaatiolukutaito ja tiedonhankinnan ohjaus

Informaatiolukutaidon käsite on vakiintunut kirjastoalalla tarkoittamaan niitä taitoja, joita henkilö tarvitsee elinikäiseen oppimiseen ja selviytyäkseen tietoyhteiskunnassa. Yleisimmin käytetyn määritelmän mukaan sillä tarkoitetaan ”kykyä tunnistaa tiedontarve, hakea ja paikantaa tietoa sekä kykyä arvioida ja käyttää tietoa kriittisesti ja eettisesti” (Suositus Suomen korkeakouluille 2013). Määritelmä on lähtenyt liikkeelle yhdysvaltalaisista korkeakoulumaailmaan tehdyistä standardeista (ACRL 2000), joissa painopiste on tiedonhankinnalla. Standardit on päivitetty hiljattain väljemmäksi kehykseksi (ACRL 2015), jossa tulee paremmin näkyviin kokonaisuudessaan se tutkimusprosessi, jota myös koulutehtäviin tapahtuva tiedonhankinta muistuttaa. Uudessa kehyksessä on mukana myös uuden tiedon tuottaminen ja oppimisen yhteisöllisyys.

Informaatiolukutaitokäsitteen pohja on siis formaalin oppimisen ympäristössä ja se keskittyy medialukutaitoa enemmän tavoitteelliseen tiedonhankintaan. Informaatiolukutaidossa korostuu tiedonhankinta- ja tutkimusprosessin tunteminen ja oman oppimisen ja työtavan hallinta.

Kirjaston keskeinen tehtävä on tukea oppilasta tutkivassa työskentelyssä ja opettajaa sen ohjaamisessa esimerkiksi tekemällä prosessia ja sen osia näkyväksi. Kirjaston ohjauksen painopiste on tiedonhankinnan ja –hallinnan alueella, minkä lisäksi se tarjoaa työkaluja ja aineistoja prosessin tueksi.

Medialukutaito ja mediakasvatus

Medialukutaidon ajatellaan laajimmillaan liittyvän kaikkiin medioihin, sekä perinteisiin, niiden digitaalisiin muotoihin ja digitaalisen ajan uusiin medioihin (Kupiainen & Sintonen 2009, 15) mutta usein siitä puhutaan nimenomaan sähköisten medioiden yhteydessä, kuten tv, video- ja dvd-laitteet, tietokone, internet (Korhonen 2010, 10). Mediakeskus Metkan määritelmän mukaan ”medialla voidaan tarkoittaa välineitä, joilla on mahdollista viestittää ja vastaanottaa viestejä sekä niitä sisältöjä ja käytänteitä, jotka ovat syntyneet välineiden ympärille” (Mediametkaa 2006, 8). Tärkeämpää kuin itse laitteet onkin se, mitä niillä voi tehdä.

Yhteistä eri medialukutaitomääritelmille on tekemisen, osallistumisen ja kulttuurin tuntemuksen korostaminen, mikä on kiteytetty Kirjastoseuran määritelmässä: ”Medialukutaitoinen osaa käyttää mediaa turvallisesti, ilmaista itseään, osallistua yhteisiin asioihin sekä analysoida ja arvioida erilaisia mediatekstejä ja mediakulttuuria kriittisesti.” (Rantala ja Sinko, 7). Medialukutaitoa lähellä olevia muita taitoja ovat myös visuaalinen ja pelilukutaito sekä sosiaalisen median tuntemus (esim. Heinonen 2011, 6), jotka kuitenkin sisällytetään tässä suunnitelmassa osaksi medialukutaitoa.

Toimintaa, jolla medialukutaitoa edistetään, voidaan kutsua mediakasvatukseksi. Tarkemmin sanottuna mediakasvatuksella yritetään tietoisesti vaikuttaa yksilön median käyttöön ja mediataitoihin (Mediametkaa 2006, 8). Kirjaston mediakasvatustyö liittyy lukemaan innostamiseen ja informaatiolukutaidon edistämiseen siten, että painetun tekstin rinnalla ovat muut mediat ja multimodaalisuus (esimerkiksi kuva, ääni, video, pelimekaniikka) (OKM 2012, 47). Kirjasto tukee lasten ja nuorten yhtäläisiä mahdollisuuksia eri medioiden käyttöön ja osallistumiseen ja tekee heidän kanssaan yhteisiä projekteja. Kirjasto toimii myös itse sosiaalisessa mediassa.

Kirjastonkäyttö

Kirjastonkäytön hallinta on perustaito, joka mahdollistaa sekä tiedonhankinnan että sopivan luettavan löytämisen itsenäisesti. Sen lisäksi se avaa ovet moneen muuhun kiinnostavaan tekemiseen kirjastossa. Kirjastonkäytön opetuksen tavoitteena on tehdä tutuksi kirjaston palvelut, kokoelmat, tilat ja laitteet, sekä se, mitä on olla kirjaston asiakas.

Tieto- ja viestintätekniset taidot ja niiden tukeminen

TVT-taidoilla tarkoitetaan tietokoneiden ja internetin hallintaa. Oletuksena on, että ihmiset tuntevat ainakin perustasolla käyttöjärjestelmät, tekstinkäsittely- ja muut hyötyohjelmat ja internetin (Leino, 19-20). Leinon mukaan TVT on teknologiaa, jota käytetään tiedon hakemiseen ja jakamiseen ja omien ajatusten, mielipiteiden ja tiedon julkaisemiseen (emt, 20). Määritelmä sopii myös uusiin TVT-välineisiin; mobiililaitteisiin ja sosiaalisen median sovelluksiin.

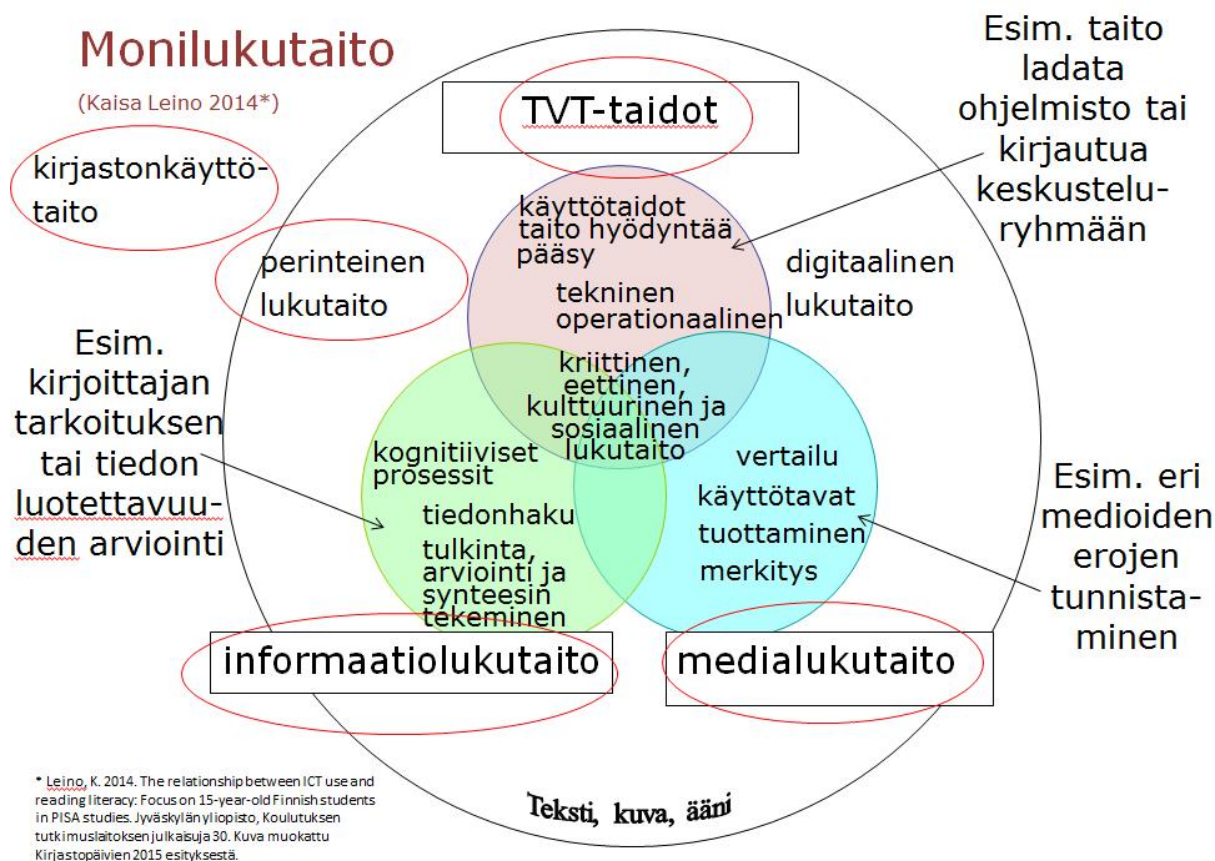
Kirjasto tarjoaa käyttöön laitteita, kuten tietokoneet, tabletit, konsolipelit ja digitointivälineet ja tilaa niiden käyttämiseen. Kirjaston ohjauksessa korostuu sisältöihin pääsy ja niiden tuottaminen, mutta myös laitteiden käytössä neuvotaan mahdollisuuksien mukaan. TVT-taidot ovat välttämättömiä myös useiden kirjastopalveluiden käyttämisessä kuten aineiston paikannuksessa, tiedonhaussa ja sähköisten aineistojen hyödyntämisessä.

Kirjaston rooli monilukutaidon tukemisessa

Koska monilukutaito kattaa monenlaista osaamista, kirjasto profiloituu yllä määritellyissä taidoissa lasten ja nuorten tukijaksi koulun rinnalla. Kirjasto tukee peruslukutaitoa lukemaan innostamisella,

informaatiolukutaitoa tiedonhankinnan ohjauksella ja medialukutaitoa mediakasvatuksella. Sen lisäksi kirjasto ohjaa kirjastonkäytössä ja tukee tv-taidoissa.

Kaisa Leino on sijoittanut väitöskirjassaan (2014) informaatiolukutaidon, medialukutaidon ja tv-taidot monilukutaitokonseptiin ja määritellyt käsitteiden välisiä suhteita. Kun Leinoon kaavioon lisää kirjastonkäytön taidot, siinä näkyy kaikkien kirjaston tukemien taitojen kokonaisuus.

Kuvan lähde Leino 2015.

Näitä taitoja, erityisesti medialukutaitoa, tukevat koulun, varhaiskasvatuksen ja kirjaston lisäksi monet muut toimijat, kuten kuntien nuorisotyö, kulttuuripalvelut, museot ja valokuvakeskukset, seurakunnat, yhdistykset, kerhotoiminta ja mediatoimialan suuret ja pienet yritykset (OKM 2013, 10-15, 21).

4. Kirjasto uudessa opetussuunnitelmassa

Perus- ja esiopetukselle on julkaistu uudet opetussuunnitelman perusteet. Ne otetaan käyttöön esi- ja alakoulussa syksystä 2016 alkaen, ja yläkoulussa porrastetusti vuosina 2017-2019.

Opetussuunnitelma yhteistyön perustana

Opetussuunnitelma ei ole ainoa koulun ja kirjaston yhteistyötä määrittävä tekijä, mutta se antaa yhteistyölle selkeän pohjan. Perusteiden mukaan paikallista opetussuunnitelmaa toteuttavat kaikki, jotka työskentelevät oppilaiden kanssa (POPS 2014, 9). Uudet perusteet edellyttävät koulun ja kirjaston yhteistyön tiivistyvän entisestään ja kirjasto mainitaan yhtenä keskeisenä kumppanina.

Yhteistyön nuoriso-, kirjasto-, liikunta- ja kulttuuritoimen sekä muiden toimijoiden kanssa nähdään lisäävän oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukevan koulun kasvatustehtävää (emt. 35). Tavoitteena on hyödyntää suunnitelmallisesti eri työtapoja ja viedä työskentelyä ulos luokkahuoneesta luoden mahdollisuuksia projektimaiseen työskentelyyn ja kokonaisuuksien opiskeluun (emt. 25). Kirjaston tehtävä on ” kannustaa oppilaita omaehtoiseen lukemiseen ja omiin lukuvalintoihin, tyydyttää heidän tiedonhaluaan, kannustaa hakemaan tietoa eri lähteistä ja arvioimaan tietolähteitä”. (Emt. 25).

Myös oppimiskäsitys, johon uudet opetussuunnitelman perusteet nojaavat, liittyy kirjastonkin perustehtävään. Sen mukaan oppilas on aktiivinen toimija, joka ”oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa” (POPS2014, 14). Oppiminen on ”yksin ja yhdessä tekemistä, ajattelemista, suunnittelua, tutkimista ja näiden prosessien monipuolista arvioimista (emt. 14)”. ”Oppimisen kannalta tärkeitä ovat tiedon hankkimisen, käsittelyn, analysoimisen, esittämisen, soveltamisen, yhdistelemisen, arvioinnin ja luomisen taidot” (emt. 29).

Opetussuunnitelman ydinkohtia

Opetussuunnitelmien perusteet sisältävät yleisiä tavoitteita ja oppiainekohtaisia tavoitteita eri vuosiluokkakokonaisuuksille. Koulu-kirjastoyhteistyön kannalta tärkeitä ovat yleiseksi tavoitteeksi asetettu laaja-alainen osaaminen, kuten myös eri oppiaineiden tavoitteet. Kolmas huomattava piirre on oppiainerajat ylittävät monialaiset oppimiskokonaisuudet.

Laaja-alainen osaaminen

Perusopetuksen opetuksen perusteiden (2014, 17) mukaan ”laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Perusteissa on määritelty seitsemän osaamiskokonaisuutta, jotka useat liittyvät toisiinsa:

- Ajattelu ja oppimaan oppiminen (L1)
  - Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu (L2)
  - Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot (L3)
  - Monilukutaito (L4)
  - Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen (L5)
  - Työelämätaidot ja yrittäjyys (L6) (vain POPSissa)
  - Osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävä tulevaisuuden rakentaminen (L7)
- (Emt. 18-23)

Kirjaston kannalta taito L4, monilukutaito, on keskeisin. Opetussuunnitelman perusteiden mukaan ”monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään”. Tekstit käsitetään perusteissa laajasti: niitä ”voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.” (Emt. 20). Tämä määrittely muistuttaa medialukutaidon määritelmiä.

Myös informaatiolukutaito on vahvasti mukana: monilukutaito merkitsee myös ”taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa

sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä.” (Emt. 20-21)

Monilukutaidon lisäksi laaja-alaisen osaamisen tavoitteista L1 - ajattelu ja oppimaan oppiminen, liittyy informaatiolukutaitoon ja L5 - tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, on edellytys muille uusille lukutaidoille ja sinänsä välttämätön kansalaistaito.

Oppiaineiden tavoitteet

Oppiaineiden tavoitteet on asetettu opetussuunnitelmien perusteissa vuosiluokkakokonaisuuksille 1-2, 3-6 ja 7-9, ja esiopetuksessa viidelle oppimiskokonaisuudelle. Ainekohtaisten tavoitteiden lisäksi laaja-alaista osaamista tarkennetaan ikäkausittain.

Esiopetuksen tavoitteissa mainitaan mm. luku- ja kirjoitustaidon tukeminen, tutkiva työtap ja tiedonhankinta ja mediaan tutustuminen (EOPS 2014, 23-27).

Perusopetuksen ainekohtaisissa tavoitteissa on runsaasti taitoja, joissa kirjasto voi olla tukena. Suomen kielen ja kirjallisuuden tavoitteissa painottuu peruslukutaidon tukeminen: lukutaidon oppiminen, lukuharrastuksen kehittäminen, kirjallisuudentuntemuksen kehittäminen jne., mutta myös informaatio- ja medialukutaitoon liittyvät taidot. Myös kirjastonkäytön oppiminen kuuluu tavoitteisiin. (POPS 2014, 106-110)

Informaatiolukutaidon oppimisen kannalta reaaliaineet ovat entistä tärkeämpiä. Tiedonhankinta, tuottaminen, esittäminen ja arviointi, kuten myös tutkimustaitojen oppiminen mainitaan esim. ympäristöopin, historian ja yhteiskuntaopin tavoitteissa. Myös taide- ja taitoaineista löytyy yhtymäkohtia.

Liitteessä 3 on tarkempi taulukko siitä, kuinka eri oppiaineissa mainitut monilukutaitotavoitteet sijoittuvat kirjaston tukemien taitojen kokonaisuuteen.

Monialaiset oppimiskokonaisuudet

Monialaisten oppimiskokonaisuuksien järjestäminen on yksi keino eheyttää opetusta, eli edistää opittavien asioiden välisten suhteiden ymmärtämistä. Perusteiden mukaan jokaisella oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua vähintään yhteen monialaiseen oppimiskokonaisuuteen lukuvuodessa. Monialaiset oppimiskokonaisuudet mahdollistavat erilaisten taitojen monipuolisen harjoittelun yhdessä toimien. Ne nähdään myös hyvänä tilaisuutena koulun ja muun yhteiskunnan väliselle yhteistyölle. (Emt. 30).

5. Kirjastopolku

Edellä kuvatuista lähtökohdista - kirjastolle yleisesti asetetut tehtävät ja opetuksen perusteissa määritellyt tavoitteet - rakentuu Mikkelin esi- ja perusopetuksen ”kirjasto-opetussuunnitelma”, joka on nimetty Kirjastopoluksi useiden muiden kaupunkien esimerkin mukaan.

Kirjastopolun periaatteita

Kirjasto profiloituu koulun ja oppimisen tukijaksi erityisesti peruslukutaidon, informaatiolukutaidon ja medialukutaidon osalta. Kirjaston perustehtävä on edelleen opettaa koululaisille kirjastonkäytön perusteet ja antaa mahdollisuuksia TVT-taitojen vahvistamiseen.

Kirjastopolun tavoitteena on luoda luonteva yhteys koulutyön ja kirjaston välille – polku on rakennettu aitojen oppimistilanteiden varaan. Kirjasto on mukana koko oppivelvollisuuden ajan, välillä aktiivisena ohjaajana, välillä enemmän opettajan taustatukena. Polku on kaikille kouluille yhteinen ja se helpottaa nivelvaiheissa: opettaja tietää uusista oppilaistaan, mitä heidän pitäisi jo hallita kirjastoon liittyvistä taidoista.

Ohjattu kirjastovierailu koulun lähikirjastoon tai kirjastolaisen vierailu koululla on suunniteltu esiopetukseen ja viidelle luokka-asteelle. Tavoitteena on, että välivuosina asioita kerrattaisiin koululla ja hyödynnettäisiin kirjastoa opettajan johdolla. Myös lukudiplomin suorittamiseen kannustetaan jokaisella luokka-asteella, ja opettaja voi sopia kirjaston kanssa myös ylimääräisistä teemoista luokan kiinnostuksen ja kirjaston resurssien mukaan. Erona aiempaan toteutukseen on se, että myös muita aineita kuin äidinkieli on kiinteämmin mukana Kirjastopolussa. Äidinkieli muodostaa kuitenkin perustan polulle ja aineiden väliselle yhteistyölle.

Kirjastopolun rakenne on esitetty taulukossa (liite 4). Taulukko sisältää valtakunnallisen opetussuunnitelman ainekohtaiset ja laaja-alaisen osaamisen tavoitteet vuosiluokkakokonaisuuksille, kirjastopolun tavoitteet vuosiluokakohtaisesti sekä kirjasto-ohjauksen sisällön ja toteutustapoja. Seuraavassa on tiivistettynä, mistä Kirjastopolku koostuu eri vuosiluokilla.

Kirjastopolun tavoitteita ja sisältöjä

Esiopetus

Eskarissa otetaan tuntumaa kaikkiin ”kirjastotaitoihin”: tutustutaan kaunokirjallisuuteen, tehdään pienimuotoista tiedonhakuja ja tunnistetaan eri medioita. Myös kirjastonkäytön perusteita harjoitellaan. Kirjastovierailu ja käytettävät materiaalit perustuvat leikkiin.

Vuosiluokat 1-2 (alkuopetus)

Ensimmäisellä luokalla vierailaan lähikirjastossa ensisijaisena tavoitteena oppia käyttämään sen peruspalveluita ja tutustua kirjastoon tiedonhankintapaikkana. Lukutaidon oppimisen tueksi tutustutaan myös lastenkirjallisuuteen. Käynnillä painotetaan elämyksellisyyttä ja hyödynnetään tietotekniikkaa.

Toisella luokalla harjoitellaan ja syvennetään aiemmin opittuja taitoja ja mahdollisuuksien mukaan käydään kirjastossa opettajan ohjauksessa. Opettaja voi hyödyntää Kirjastopolun linkkilistoja.

Vuosiluokat 3-6

Kolmannella luokalla painopiste on peruslukutaidon kehittämisessä: lukemiseen innostetaan kirjaston kirjavinkkauksella ja samalla kerrataan, kuinka halutut kirjat löytyvät kirjaston hakuohjelmasta. Tapaaminen toteutetaan joko kirjastossa tai koululla. Vaihtoehtona voi olla myös erikseen suunniteltu toiminnallisempi tuokio.

Neljännellä luokalla harjoitellaan ja syvennetään aiemmin opittuja taitoja ja mahdollisuuksien mukaan työskennellään tai vierailaan lähikirjastossa opettajan ohjauksessa. Koululla hyödynnetään verkkokirjastoa ja Kirjastopolun linkkilistoja. Musiikkiluokkalaiset vierailevat pääkirjaston musiikkipalveluissa.

Viidennellä luokalla tutustutaan informaatiolukutaidon osa-alueisiin "ilmiöprojektissa" käymällä läpi tiedonhankinnan ja tutkimuksen perusprosessi. Työskentelyn tulokset esitetään mediateknologiaa hyödyntäen. Ohjaus toteutetaan eri oppiaineiden ja kirjaston välisenä yhteistyönä koulun monialaisessa oppimiskokonaisuudessa. Ainakin tiedonhankintavaiheessa työskentelypaikkana on kirjasto. Vaihtoehtona projektille voi olla kirjastosuunnistus.

Kuudennella luokalla harjoitellaan ja syvennetään aiemmin opittuja taitoja ja mahdollisuuksien mukaan työskennellään ja vierailaan kirjastossa opettajan ohjauksessa. Koululla hyödynnetään verkkokirjastoa ja Kirjastopolun linkkilistoja.

Vuosiluokat 7-9

Yläkoulun aluksi seitsemännellä luokalla kiinnitetään huomio taas lukuharrastukseen. Lukemiseen innostetaan kirjaston kirjavinkkauksella ja kannustetaan sosiaaliseen lukemiseen jakamalla kokemuksia esim. Kirjastopolun verkkoalustoilla. Tapaaminen toteutetaan joko kirjastossa tai koululla.

Kahdeksannella luokalla harjoitellaan ja syvennetään aiemmin opittuja taitoja ja mahdollisuuksien mukaan työskennellään ja vierailaan kirjastossa opettajan ohjauksessa. Verkkokirjastoa, Kirjastopolun linkkilistoja ja kirjaston aineistoja hyödynnetään opiskelutehtävissä kouluilla ja itsenäisesti.

Yhdeksännellä luokalla käydään taas läpi tiedonhankinta- ja tutkimusprosessi ja valmistaudutaan tuleviin opintoihin. Informaatiolukutaidon osa-alueita harjoitellaan koulun monialaisessa oppimiskokonaisuudessa tai äidinkielen tutkielman yhteydessä. Ainakin tiedonhankintavaiheessa työskentelypaikkana on kirjasto.

Kirjastopolulle suunnitellun perusohjelman (kirjastoon tutustumiset, kirjavinkkaukset, ilmiöprojekti) sijaan on mahdollista sopia vaihtoehtoisesta ohjelmasta, kunhan oppimistavoitteet säilytetään samansuuntaisina. Kirjastopolku-sivustolle on koottu sisältöjä ja materiaalilinkejä, joita voi käyttää korvaamaan suunnitelmassa olevia osioita tai täydentämään niitä. Kirjaston kanssa voi sopia myös muusta opastuksesta, aineistoesittelystä tai ohjelmasta, ja se toteuttaa niitä resurssiensa mukaan.

Kirjastopolun työmenetelmiä

Uudet opetussuunnitelmien perusteet korostavat oppijan aktiivista roolia, vuorovaikutusta, taitojen oppimista, oppimisen iloa ja motivaatiota (Pylkkänen 2015). Näille lähtökohdille rakennetaan myös kirjaston ohjaustoiminta.

Ohjauksessa pyritään ottamaan huomioon oppilaan oma asiantuntemus, mielenkiinnon kohteet ja arki, jossa hän elää. Yhteisöllisyyttä ja kaikkien osallistumista tuetaan pienryhmätyöskentelyllä ja hyödyntämällä vertaisoppimista. (Ikonen 2015, 11).

Toiminnallisuus ja oma tekeminen ovat tärkeitä kaikissa kohtaamisissa. Erityisesti pienempien lasten kanssa hyödynnetään useampia työtapoja: tutkimista, liikkumista, taiteellista kokemista ja leikkimistä (Mediametkaa 2006, 9-13). Lukutaitojen harjaannuttamiseksi käytetään sekä tekstiä, kuvaa, elokuvaa, ääntä ja pelejä (Ikonen 2015, 11).

Teknologiaa käytetään työkaluna ja motivoimaan oppimista. Erilaisia verkkotekstejä luetaan kaunokirjallisuuden ohella. "Lisäksi oppilaat voivat käyttää heille luontaisia ja innoittavia välineitä tiedonhankinnasta mitä monipuolisempaan tuottamiseen teksteistä ja kuvista valo- ja videokuvaamiseen". (Ikonen 2015, 11).

Malleja toiminnalliseksi ja motivoiviksi menetelmiksi on olemassa laajasti saatavilla. Esimerkiksi Lukuinto-ohjelma ja Mediakasvatuskeskus Metka ovat listanneet niitä sivuillaan ja julkaisuissaan. Myös ilmaisia työkaluja ja ohjelmia on, hyvä listaus löytyy Lukuinto-oppaasta (Ikonen 2015, 48-49). Hyviä kokemuksia Mikkelissä on ennestään esimerkiksi kirjastosuunnistuksista ja -leikeistä.

Esi- ja alkuopetuksessa tutustutaan kirjastoon leikkien ja kokeillen. Myös kirjavinkkauksia voidaan toteuttaa monin tavoin, esimerkiksi kaverivinkkauksena, jota on jo harjoiteltu Kalevankankaalla tai mediavinkkauksena, jossa vinkataan myös elokuvia ja musiikkia. Tärkeää on, että lukukokemuksia voidaan jakaa ja tehdä omaa sisältötuotantoa esimerkiksi blogiin kirjoittamalla.

Ilmiöprojekteissa motivaatio syntyy aidosta tiedontarpeesta ja mahdollisuuksista vaikuttaa aihevalintaan ja työskentelyyn. Teknologiaa hyödynnetään työn eri vaiheissa, tiedon keräämisessä, esittämisessä ja jakamisessa: muistiinpanoja voidaan tehdä esim. kuvaamalla kännykkäkameralla, kirjallisuusviitteitä voidaan jakaa sosiaalisesti ja tulokset esittää blogissa.

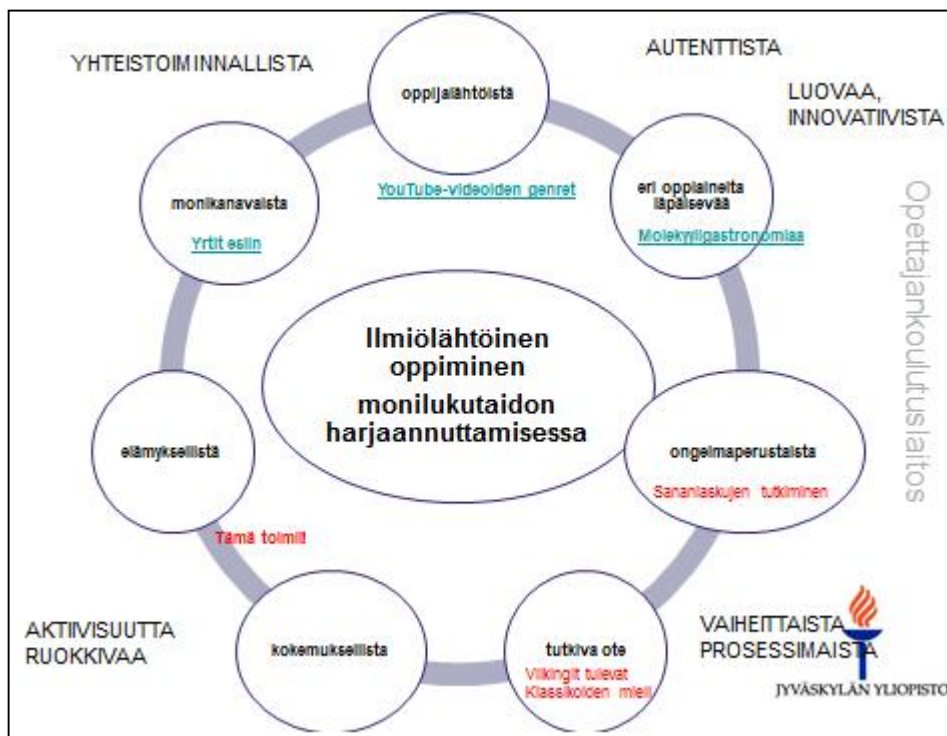
Mahdollisia työtapoja, esimerkiksi täydentävänä tai korvaavana ohjelmana on monia: esimerkiksi kirjatrailereiden teko, arvosteluvideot kirjoista tai muista medioista, versiointi, eli teoksen jatkotyöstäminen sarjakuvaksi, videoksi, askartelemalla tai muuten, digitarinat, pelitarinat, oman tietokirjan työstö tai kirjastosuunnistukset ja -seikkailut.

6. Kirjaston tuki ilmiöpohjaisessa oppimisessä

Uusien opetussuunnitelmien kantava ajatus on ilmiöpohjaisuus, joka näkyy kaikissa oppiaineissa ja erityisesti monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa. Lähtökohtana on, että opetuksessa tarkastellaan todellisen maailman ilmiöitä tai teemoja kokonaisuuksina. (POPS 2014, 38-39).

Merja Kauppisen (2015) mukaan ilmiölähtöinen oppiminen on oppijälähtöistä, ongelmaperustaista, kokemuksellista, elämyksellistä, monikanavaista ja siinä on tutkiva ote.

Kuva (Kauppinen 2015).

Tavoitteet toteutuvat erilaisissa projekteissa (ks. esim. Kauppinen 2015), joissa myös informaatiolukutaidon kartuttaminen on luontevaa. Kirjasto voi tukea ilmiöpohjaisia projekteja muun muassa tiedonhankinnan ohjauksella ja oppimisympäristönä.

Tiedonhankintaprosessin ohjaus (ohjattu tutkiminen)

Kirjastopolkuun kirjoitettu ilmiöprojekti on suunniteltu joko yhden tai useamman aineen yhteiseksi tutkimusprosessiksi, jossa eri opettajilla ja kirjastolla on omat roolinsa.

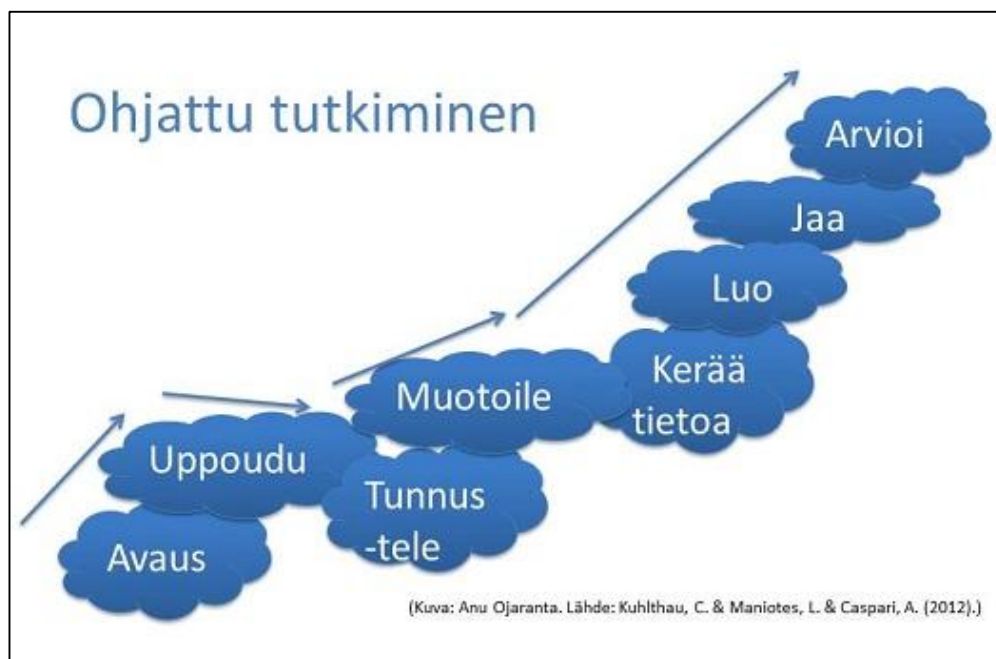
Tutkimuksen ja tiedonhankinnan prosesseista on olemassa pedagogisia malleja, joista tunnetuimpia ovat Eisenbergin ja Berkowitzin Big6 Skills (2015, ks. myös kirjastot.fi) ja Kuhlthaun prosessimalli. Olennaista näissä malleissa on, että ne kiinnittävät huomion tutkimuksen tai oppimistehtävän koko prosessiin ja erittelevät myös tiedonhankintaa. Tiedonhankinnan ohjauksessa on tärkeää avata oppijoille kokonaisuuksia, sitä millaisia vaiheita tehtävänratkaisu vaatii. Tämä voidaan tehdä esim. käyttämällä lomakkeita, jotka tekevät toimintaa näkyväksi. (Halttunen 2014, ks. myös Sormunen & Poikela 2008). Prosessin näkyväksi tekeminen auttaa myös ohjaajien työnjaon hahmotuksessa.

Prosessimallia on hyödynnetty Suomessakin ainakin korkeakoulujen tiedonhankinnan ohjauksessa. Viime aikoina on kiinnostuttu nimenomaan Kuhlthaun malliin pohjautuvasta ohjatun tutkimisen menetelmästä (Kuhlthau, Maniotes & Caspari, 2012). Ohjattu tutkiminen on kehitetty sulauttamaan informaatiolukutaidon opetus luontevaksi osaksi kouluopetusta ja tukemaan tutkielmatyypisten oppimistehtävien ohjausta (Alamettälä 2014).

Näistä malleista voi olla hyötyä myös Mikkelin koulujen ilmiöprojekteissa tiedonhankinnan ja muun tutkivan työskentelyn jäsentämisessä. Seuraavassa on ohjatun tutkimisen vaiheet täydennettynä joillakin Big6 Skills –mallin kohdilla. Tätä jäsenystä voi muokata käytäntöön sopivaksi ja hyödyntää

sitä esimerkiksi oppijoille annettavan lomakkeen muodossa (vaiheiden nimien suomennotokset Alamettälä 2014 ja Ojaranta 2014).

- Avaaminen: lähtölaukaus tutkivaan työskentelyyn, avoin mieli ja uteliaisuus
- Uppoutuminen: taustatiedon rakentelu, mielenkiintoisten ideoiden kokoaminen
- Tunnustelu: mielenkiintoisten ideoiden tunnustelu kysymyksen muotoilua varten
- Muotoilu: pysähtyminen pohtimaan, tutkimuskysymyksen muotoilu, suunnan päättäminen
  - millaista tietoa tarvitaan
  - mihin kysymyksiin pitää vastata
- Tiedonkeruu: tärkeän tiedon kokoaminen, laajasti ja syvästi
  - mahdollisten lähteiden määrittely
  - parhaiden lähteiden valinta
  - lähteiden paikannus
  - tiedonhaku
- Luominen: esityksen valmistelu jakamista varten, mitä opittu ja ymmärretty
  - olennaisen tiedon valinta
- Jakaminen: toisilta oppiminen, oman tarinan jakaminen
  - tiedon esittäminen
  - tiedon järjestäminen
- Arviointi: kuinka oppimistavoitteet saavutettiin, millainen sisältö ja prosessi

Ohjatun tutkimisen malli esittelee myös yhteisöllisiä työskentelymenetelmiä sekä korostaa yhdessä keskustelun ja pohtimisen tärkeyttä. Myös kirjoittaminen ja henkilökohtaisten dokumentointityökalujen käyttö läpi prosessin kuuluvat olennaisesti työskentelytapaan (Kuhlthau, Maniotes & Caspari 2012, 37)

Kirjastopolun ilmiöprojekteissa kirjasto on mukana aktiivisesti tutkimisen prosessin alussa, kun tehtävä annetaan, ja erityisesti tiedonkeruuvaiheessa. Oppimistehtävän tulokset esitetään ja jaetaan kaikille omalla Kirjastopolkuun liittyvällä alustallaan.

Kirjasto oppimisympäristönä

Perusopetuksen yleiseen toimintakulttuuriin kuuluu, että työskentelyä pyritään viemään säännöllisesti ulos luokkahuoneesta erilaisiin oppimisympäristöihin. Kun ilmiötä tutkitaan, se tehdään luonnollisessa ympäristössä: esimerkiksi ympäristöopin tai biologian tunnilla mennään luontoon havainnoimaan. Kirjasto on luonnollinen paikka hakea taustatietoa ja työstää sitä yhdessä muiden kanssa.

Perusopetuksen perusteiden mukaan (25-27) ”Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Oppimisympäristöön kuuluvat myös välineet, palvelut ja materiaalit, joita opiskelussa käytetään. Kirjasto on yksi oppimisympäristö”.

Kirjasto ja erityisesti koulujen yhteydessä toimivat lähikirjastot ovat oppilaita varten. Mitä oma lähikirjasto voi olla oppimisympäristönä:

- kirjasto tarjoaa väylän erilaisille tiedonlähteille: konkreettisesti hyllystä poimittavissa on tietokirjoja, kaunokirjallisuutta, elokuvia, musiikkia ja muita aineistoja
- hyllyihin luokitetut aineistot tarjoavat valmiin hahmotuksen eri tiedon alueista ja auttavat lähtemään liikkeelle tiedonhankinnassa
- tietokoneilla voi hakea tietoa verkosta – sekä avoimesta verkosta että tietokannoista - ja työstää omaa oppimistehtävää
- käytettävissä on myös muita laitteita, esimerkiksi tulostimet, kopiokone, skanneri tai laajempi digitointipiste
- kirjastossa voi käyttää myös omia laitteita, koska tarjolla on työskentelytilaa ja lähiverkko
- kirjastosta löytyy erilaisia tiloja: rauhallisia lukemiseen ja keskittymiseen sopivia sekä virikkeellisiä ryhmässä opiskeluun ja keskusteluun sopivia
- kirjastossa voi esittää oppimistehtävien tuloksia: esim. rakentaa näyttelyn tai pitää esityksen Avoimella lavalla (pääkirjasto)
- kirjaston ilmapiiri on oppimiselle myönteinen
- kirjasto tarjoaa myös vastapainon työlle: välillä voi hengähtää vaikka sarjakuvien tai pelien parissa
- kirjastossa on läsnä aikuisia, jotka pystyvät auttamaan eteenpäin, jos tiedonhaussa, laitteiden tai kirjastonkäytössä on ongelmia
- kirjastoon voi tulla työskentelemään oppituntien aikana opettajan ohjauksessa, kirjaston kanssa sopimalla tämä onnistuu myös ennen kirjaston aukeamista
- koulun jälkeen kirjasto on oppilaille hyvä läksyjen ja projektien työpaikka, yksin tai ryhmässä

Mikkelin kaupunginkirjaston verkkokirjasto on osa Etelä-Savon Lumme-verkkoa. Verkkokirjasto rakentuu kirjastoaineistojen hakuohjelmasta ja kirjaston palveluista kertovista kotisivuista ja sosiaalisen median kanavista. Verkkokirjaston hyödyntäminen koululla tukee tiedonhaku- ja kirjastonkäyttötaitojen kehitystä.

Verkkokirjastossa voi

- tarkistaa, millaista aineistoa oppimistehtävän aiheesta on olemassa, ja missä se sijaitsee
- tilata aineistoa muista verkon kirjastoista (tällä hetkellä Mikkelin kirjastot, tavoitteena on, että vuonna 2017 myös muista Lumme-kirjastoista)
- tilata kaukolainana aineistoa myös muista Suomen kirjastoista (maksullinen)
- tarkistaa omien lainojensa tilanteen ja uusia niitä
- lainata e-kirjoja luettavaksi omalla laitteella
- liittyä some-kanaville ja seurata ja kommentoida kirjaston ajankohtaisia tapahtumia – Facebook kertoo niistä säännöllisesti, Twitterissä jaetaan edelleen myös muita kiinnostavia uutisia ja blogista löytyy suosituksia kirjaston aineistoista ja taustatietoa näyttelyistä ja tapahtumista

Kirjaston ja koulun yhteinen verkko-oppimisympäristö on Kirjastopolku-sivusto, josta löytyvät polun suunnitelmat ja materiaalit, sekä oppilaiden projekteille ja kirjavinkkauksille varatut alueet.

7. Lukudiplomit

Lukudiplomia voidaan käyttää apuna kaikilla luokka-asteilla kannustamaan ja innostamaan oppilaan omaan lukuharrastukseen. Lukudiplomit ovat jo vakiintuneet Suomen kouluihin (Heinonen 2011, 26). Mikkelillä on tällä hetkellä oma diplominsa, jonka suorittaminen aloitettiin 2003. Sen jälkeen kirjavalikoimaa on laajennettu jo useamman kerran. Alakoulun diplomin kirjalistat on uudistettu perinpohjaisesti syksyllä 2014. Uudistuksen myötä lapsi saa vapaasti valita luettavakseen haluamansa kirjan. Kirjalista toimii vinkkinä luokka-asteelle sopivista kirjoista. Yläkoulun diplomi on uudistettu keväällä 2014. (Mikkelin lukudiplomisivusto 2015).

Alakoulun lukudiplomi on kolmitasoinen. Oppilas saavuttaa oppipoikatason lukemalla 5 kirjaa, kisällitason lukemalla 10 kirjaa ja mestaritason lukemalla 15 kirjaa. Aikaa kirjojen lukemiseen on koko lukuvuosi. Vihkonen palautetaan kunkin tason jälkeen opettajalle tarkistettavaksi. Toivottavaa on, että kodeissa seurataan lapsen lukemista ja tehtävien tekoa. Huoltajan allekirjoitukselle on varattu tila kunkin tason jälkeen. Tehtävävihkot palautetaan opettajalle toukokuussa. Lukudiplomit jaetaan oppilaille keväällä lukuvuoden päättymisen yhteydessä. (Emt.)

Myös yläkoulun lukudiplomi on kolmiportainen. Pronssidiplomin saa, kun lukee kuusi kirjaa. Kirjat pronssidiplomiin voi valita täysin itse. Hopeadiplomiin luetaan kymmenen kirjaa, joista viisi valitaan kirjalistasta ja viisi täysin omavalintaisesti. Kultadiplomiin luetaan 15 kirjaa, yksi kirja jokaisesta kirjalistan kategoriasta ja viisi omavalintaista kirjaa. Lukudiplomista saa numerohyvityksen kerran vuodessa ja lukudiplomit jaetaan oppilaille keväällä lukuvuoden päättymisen yhteydessä.

Diplomit on suunniteltu koulun ja kirjaston yhteistyönä. Kirjalistat ovat nähtävillä kirjastossa ja opettaja organisoi diplomin suorittamisen luokalleen. Lukudiplomi suoritetaan lukemalla monipuolisesti kaunokirjallisuutta, tietokirjoja ja sarjakuvia ja tekemällä niihin liittyviä tehtäviä, joissa käytetään vaihtelevia työtapoja: alakoulussa esimerkiksi kirjoittamista, piirtämistä ja kollaaseja ja yläkoulussa kirja-arvosteluja tai suullista suoritusta, jossa samalla vinkataan kirjoista myös muille.

Lukuinto-opas (2015) nostaa esiin myös muita toteuttamiskelpoisia ideoita, esimerkiksi digitaalisen diplomin (emt. 24) ja esikoululaisten diplomin (emt. 31).

8. Kirjastopolun käytännön organisointi

Kirjastopolku on osa Mikkelin esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmia sekä Mikkelin kaupunginkirjaston strategiaa ja tuotettavia palveluita. Suunnitelman toteutuminen käytännössä vaatii selkeää työnjakoa koulun, kirjaston ja muiden toimijoiden välillä, sekä ohjauksen riittävää resursointia kirjastossa (Kirjastot ja media s. 79, OKM:n kirjastopolitiikka s. 7). Myös yhteiset työvälineet ja tiedonkulku ovat keskeisiä.

Työnjako

Yhteisesti hyväksytty Kirjastopolku antaa pohjan koulun ja kirjaston yhteistyölle ja helpottaa aikataulutusta ja resurssien suuntaamista. Molemmilla on polulla omat tehtävänsä. Päävastuu sen toteutumisesta on opetussuunnitelmaa seuraavalla opettajalla ja koululla. Kirjastopisteiden välinen työnjako perustuu fyysiseen sijaintiin: koulun pääyhteistyökumppani on lähin kirjasto. Joissain tilanteissa voi olla tarkoituksenmukaista vieraila pääkirjastossa, vaikka koululla olisikin lähikirjasto. Myös mahdollisiin ”massatapahtumiin”, esim. kirjavinkkauksessa pääkirjasto tarjoaa isommat tilat. Pääkirjasto koordinoi Kirjastopolkua ja yhteistyötä.

Kirjaston tehtävät Kirjastopolulla:

- Ylläpitää ja päivittää kirjastopolkusuunnitelmaa paperilla ja verkossa
- Tiedottaa opettajille polun ajankohtaisista asioista
- Tehdä alustava aikataulu Kirjastopolun tapaamisista (pääkirjaston osalta)
- Huolehtia kirjastoaikojen varauslomakkeesta
- Päivittää oppimateriaaleja ja oheismateriaalien linkkejä
- Ohjata sovitut Kirjastopolun osiot ja muut sovitut tapaamiset

Koulun/ opettajan tehtävät Kirjastopolulla:

- Seurata kirjastopolkusuunnitelmaa ja sen ajankohtaisia asioita
- Varata hyvissä ajoin aika kirjastotapaamiselle lähikirjastoonsa
- Sopia tapaamisen yksityiskohdista lähikirjaston kanssa
- Vinkata Kirjastopolkuun sopivista uusista materiaaleista ja ideoista
- Valmistella ryhmä kirjaston osuutta varten
- Tuoda ryhmä paikalle ohjaukseen ja osallistua siihen kirjastohenkilön apuna
- Huolehtia mahdollisesta jälkityöstöstä, esim. työn tulosten tallentamisesta verkkoalustalle

Kyläkoulujen järjestelyt

Taajamien ulkopuolella ei kaikilla kouluilla ole enää omaa lähikirjastoa, eikä edes kirjastoautoa. Toiset Kirjastopolun osioista on helppo toteuttaa koululla, esim. kirjavinkkaukset. Kirjastoon tutustuminen edellyttää kirjastokäyntiä ja sellainen olisi hyvä saada järjestymään myös ilmiöprojektissa. Jos tämä ei onnistu, tiedonhankinnan ohjausta voidaan toteuttaa myös koululla tai virtuaalisesti. Jos mahdollista, koulu voi liittää kirjastokäynnin esim. uimahallikäyntiin. Yhdysluokat voivat osallistua kokonaisuudessaan kirjastopolun ohjelmaan, eli esim. 1-2-luokat voivat osallistua ykkösten ohjelmaan, jolloin kirjastovierailu toteutetaan joka toinen vuosi. Koulu/ opettaja voi valita itse, missä kirjastopisteessä haluaa vieraila.

Vaihtoehtoja kyläkoulun kirjastovierailuun:

- 1) Kyläkoulu tulee kokonaisuudessaan kaupunkiin. Yhdysluokat vain joka toinen vuosi. Kirjastopolun ryhmät tulevat kirjastoon, muut menevät esim. uimahalliin.
  - a. 1 (1-2, mahd. eskarit) tutustuvat kirjastoon ohjelman mukaisesti
  - b. 3 (3-4) saavat vinkkauksen ohjelman mukaisesti
  - c. 5 (5-6) saavat ohjausta ilmiöprojektinsa tiedonhankintaan tai jos projektia on vaikea sovittaa kaupunkireissuun, vaihtoehtoisia tiedonhakutehtäviä.

- 2) Kyläkoulusta vain 1. ja 5.-luokkalaiset tulevat kirjastoon
  - a. 1 (1-2, mahd. eskarit) tutustuvat kirjastoon
  - b. 3 (3-4) saavat vinkkauksen ohjelman mukaisesti omalla koulullaan
  - c. 5 (5-6) saavat ohjausta ilmiöprojektinsa tiedonhankintaan tai jos projektia on vaikea sovittaa kaupunkireissuun, vaihtoehtoisia tiedonhakutehtäviä.

Kulttuuripolku

Mikkelin kaupungin "kulttuuripolku on kulttuuripalveluiden sekä varhaiskasvatus- ja perusopetuspalveluiden toteuttama kulttuuriopetus suunnitelma, joka tuo taiteen ja kulttuurin tasavertaisesti osaksi kaikkien mikkeliäisten 1. - 9.-luokkalaisten arkea. Kulttuuripolun kautta jokainen peruskoululainen käy joka vuosi jossakin kulttuurilaitoksessa, saa koululle vierailijoita eri taiteenaloilta tai pääsee osalliseksi taiteen ja kulttuurin kenttään." (Mikkelin kaupungin Kulttuuripolku). Kirjastopolku on Kulttuuripolun yhteistyökumppani ja sen vuosiluokakohtaiset tapaamiset on merkitty Kulttuuripolun sivustolle. Yhteistyötä polkujen välillä voisi tehdä myös muuten, esimerkiksi mediakasvatuksen alueella.

Vastaava suunnitelma varhaiskasvatusta varten on nimeltään KulttuuriKameli. Siinä "lapsia rohkaistaan luovuuteen ja taiteelliseen ilmaisuun mm. musiikin, kuvan, tanssin, draaman, kädentaitojen ja kirjallisuuden avulla". (Mikkelin kaupungin KulttuuriKameli).

Kirjastopolun resursointi kirjastossa

Sekä koulu että kirjasto toimivat niukkenevien resurssien varassa. Hyvällä organisoinnilla ja työtapojen kehittämällä resursseja vapautuu ohjaustyöhön, jota pidetään tärkeänä kirjastossa. Arvio Kirjastopolun tulevista koululaisryhmämääristä on tehty lukuvuoden 2015-16 oppilasennusteen mukaan. Koulu- ja luokka-aste kohtaista vaihtelua voi olla, mutta ennuste tulevienkin vuosien kokonaisoppilasmääräksi Mikkelissä on noin 500 oppilasta vuosiluokkaa kohti (Manninen, Seija, suullinen tiedonanto 31.3.2015). Esiopetusryhmiä on päiväkodissa tai koulussa yleensä 1-2. Taulukon luvut koskevat syksyä 2015 (Tirronen, Satu, suullinen tiedonanto 4.9.2015, ks. myös liite 1).

Pääkirjaston kirjastopolkuryhmät (yhdysluokat merkitty tähdellä):

Koulu/ryhmiä	1 (1-2)	3 (3-4)	5 (5-6)	7	9	Yhteensä
Päämaja	1	3	3			
Rouhiala	2					
Urpola	2	2	2			
Lyseo				6	6	
Urheilupuisto				6	6	
Ihastjärvi*	1	1	1			
Moisio	2	2	1			
Oikkola*	1	1	1			
Rahula*	1	1	1			
Rämälä*	1	1	1			
Sairila	1	1	1			
Vanhala*?	1	1	1			
Yhteensä	13	14	13	12	12	64
Esiopetusryhmiä						15
Kaikki yhteensä						79

Esiopetusryhmiä olisi tämän arvioin mukaan vuosittain noin 15 ja koululaisryhmiä noin 12-14 vuosiluokkaa kohden, yhteensä noin 80 ryhmää. Pääkirjaston viime vuosien ryhmäkäyntien määrä on ollut keskimäärin noin 50, joka sisältää myös muut kuin koululaisryhmät. Ohjaustyötä on tehnyt nykytilanteessa noin 6 henkilöä kirjaston henkilökunnasta. Lisääntyvän ryhmämäärän hallintaa auttaa hyvissä ajoin tehdyt aikataulut esimerkiksi vinkkauskierroksille ja eri koulujen ilmiöprojektien sijoittumiselle, sekä entistä useamman osallistuminen ohjaukseen. Pääkirjastossa on vakanssi 17 kirjastoammattilliselle tehtävälle (kirjastonhoitajat, kirjastovirkailijat ja informaatikko). Lähi- ja seutukirjastojen kirjastoammattillisen henkilökunnan määrä on sulkeissa kirjaston nimen jälkeen.

Lähikirjastojen arvioitu ryhmämäärä:

Kirjasto & koulu /ryhmiä	1 (1-2)	3 (3-4)	5 (5-6)	7	9	Yhteensä
Anttola (1)						
-yhtenäiskoulu	1	1	1	1	1	5
-eskarit						1
-yhteensä						6
Haukivuori (1)						
-yhtenäiskoulu	1	1	1	1	1	5
-eskarit						1
-yhteensä						6
Kalevankangas (1,5)						
-yhtenäiskoulu	2	2	2	3	3	12
-eskarit						6
-yhteensä						18
Lähemäki (1)						
-Launialan koulu	1	1	1			3
-Lähemäen koulu	2	2	2			6
-Peitsarin koulu	1	2	1			4
-Tuppuralan koulu	1	1	1			3
-eskarit						6
-yhteensä						22

Otava (1) -Otavan koulu -eskarit -yhteensä	2	2	2			6 1 7
Rantakylä (?) -yhtenäiskoulu -eskarit -yhteensä	3	3	3	4	3	16 4 20
Ristiina (?) -yhtenäiskoulu -eskarit -yhteensä	2	2	2	2	2	10 3 13
Suomenniemi (?) -Suomenniemen k.* -eskarit -yhteensä	1	1	1			3 1 4
Yhteensä	17	18	17	11	10	

Jos kirjastopolku toteutetaan samanlaisena myös seutukirjastoissa, arvio ryhmämäärästä on seuraavanlainen:

Kirjasto & koulu /ryhmiä	1 (1-2)	3 (3-4)	5 (5-6)	7	9	Yhteensä
Hirvensalmi (1) -Elomaan koulu -Lahnaniemen k.* -eskarit -yhteensä	1 1	1 1	1 1	1	1	5 3 ? 8?
Pertunmaa (1) -yhtenäiskoulu Kuortti (1) -Kuortin koulu -eskarit -yhteensä	? ?	? ?	? ?	? ?	? ?	? ? ? ?
Puumala (1) -yhtenäiskoulu -eskarit -yhteensä	? ?	? ?	? ?	? ?	? ?	? ? ?

Ammatillinen vertaistuki

Kansallisen Lukuinto-ohjelman yksi suositus oli, että opettajat ja kirjastoammattilaiset tuntevat toisensa, työskentelevät molemmissa tiloissa, kokevat toisensa kollegoiksi ja yhteistyön hyödylliseksi resurssiksi (Lukuinto-sivusto 2015). Opettajat ja kirjaston henkilökunta ovat omien alojensa asiantuntijoita ja voivat tukea toisiaan oppilaiden ohjaamisessa monilukutaitoon.

Se, että opettajat tuntevat kirjaston tiedonlähteet ja palvelut ja kirjasto tuntee opetuksen sisältöjä ja menetelmiä, helpottaa oppilaiden ohjauksessa tiedon ja lukuelämysten äärelle.

Näkökulmat lähentyvät toisiaan, jos opettajat ja kirjaston henkilökunta voivat osallistua yhteisiin koulutuksiin (esim. mediakasvatus, kirjavinkkaus, tvt-taidot) tai jos kirjaston edustaja vierailee joskus opettajien kokouksissa tai VESO-päivissä (Ikonen 2015, 17, OKM 2013, 21).

Kirjasto voi tukea opettajia myös järjestämällä koulutusta omalta osaamisalueeltaan, esim. tiedonhankinnasta tai kirjavinkkauksesta.

Kirjastopolkuvivusto ja tiedonkulku

Tärkein käytännön yhteistyöväline koulun ja kirjaston välillä on yhteinen Kirjastopolkuvivusto, josta polkuun liittyvät asiat ovat helposti löydettävissä ajantasaisina. Vastaava sivusto on Mikkelin Kulttuuripolulla ja esim. Oulun Kirjastoreitillä ja Kajaanin Kirjastopolulla. Sivuston päivitysvastuu on kirjastolla, mutta siihen mahdollisesti linkitettäviä oppilaiden alueita ylläpidetään koulussa. Sivustolta löytyy helposti vuosiluokkakohtainen ”kirjasto-ops” (liite 4) ja muu tarpeellinen, kuten:

- Kirjastopolkusuunnitelma
- aikataulut
- tuntimalleja ja oppimateriaaleja Kirjastopolulle ja muille vierailuille
- linkkejä lisämateriaaleihin
- käytännön ohjeita opettajille ja kirjaston henkilökunnalle
- ajankohtaistiedotus
- kirjastovierailujen, vinkkausten ja ilmiöprojektien ajanvarausjärjestelmä (varauslomake ja kalenteri)
- kirjaston ja koulun yhdyshenkilöiden yhteystiedot
- linkitettynä oppilaiden lukuvinkkiblogi
- linkitettynä oppilaiden ilmiöprojektiivu

Kirjastopolkuvivuston lisäksi ajankohtaisista asioista tiedotetaan myös sähköpostilla. Kirjasto lähettää syystiedotteen Kirjastopolusta ja sen mahdollisista muutoksista sekä kutsun yhteistyötapaamiseen kaikille opettajille. Ajankohtaisista kouluille sopivista tapahtumista tiedotetaan myös muulloin lukuvuoden aikana. Mielenkiintoisten tapahtumien julisteita voidaan lähettää koulusihteereille tulostettavaksi ilmoitustauluille.

Täsmätiedotusta tiettyjen aineiden tai vuosiluokkien opettajille on toivottu, ja tämä voidaankin toteuttaa, jos opettajatietojen saamiseen löytyy jokin sujuva tapa. Kirjaston olisi myös hyvä saada kouluilta tietoa, jos esimerkiksi yhdyshenkilöt, rehtori tai koulusihteeri vaihtuu.

9. Kirjastopolun seuranta ja arviointi

Kirjastopolku tulee voimaan alakoulun osalta syksyllä 2016 ja yläkoulun osalta 2017. Se muuttaa huomattavasti aikaisempia koulun ja kirjaston yhteistyökäytäntöjä. Polun toteutumisen ja toimivuuden seuranta on tärkeää siirtymävaiheessa, mutta myös jatkossa, jotta voimavarat osataan suunnata oikein.

Tilastointi kirjastossa

Kirjasto seuraa ryhmäohjausten ja niihin osallistuneiden määrää ja raportoi niistä vuosittain valtakunnalliseen yleisten kirjastojen tilastoon. Kirjasto pitää myös kirjaa ohjaukseen osallistuneista

kouluista, luokista ja oppiaineista. Jos kirjastossa havaitaan, että jokin koulu tai sen luokka-aste ei osallistu Kirjastopolkuun, asiasta tiedotetaan rehtorille.

Palaute

”Imiöprojekteihin” kuuluu oppilaiden oman oppimisen ja opetuksen arviointia. Myös muusta kirjaston ohjauksesta oppilaat saattavat antaa palautetta opettajalle. On toivottavaa, että opettaja välittää oppilaiden palautteen kirjastolle, kuten myös oman palautteensa ja ideat jatkokehittämiseen. Palautetta voi antaa esimerkiksi Kirjastopolku-sivuston lomakkeen kautta.

Vuosittainen yhteistyötapaaminen

Kirjastopolun seurannassa ja arvioinnissa on edelleen tärkeä kaikkien opettajien osallistumisen mahdollistava koulun ja kirjaston yhteistyötapaaminen, joka pidetään yleensä syyslukukaudella. Keskustelu ja asioiden yhdessä työstäminen tutustuttavat osapuolia toistensa todellisuuksiin ja helpottavat myös käytännön asioiden sujuvuutta. Tapaaminen pyritään järjestämään vuosittain alku syksystä joko kirjastossa tai koululla. Pääarkoituksena on kerrata polkukuvio ja tiedottaa siihen liittyvistä uusista tai ajankohtaisista asioista kirjastossa ja koulussa. Tapaamisessa voidaan myös ottaa lähempään tarkasteluun tietty Kirjastopolun sisältö tai työmenetelmä. Yhteistyötapaaminen mahdollistaa myös palautteen antamisen puolin ja toisin polkuun liittyvistä asioista. Tapaamisen painopiste voi olla esimerkiksi jokin alla olevista. Painotus voi myös vaihdella vuosittain.

- Kirjastopolun suunnittelutapaaminen. Tarkoitettu erityisesti niille, jotka opettavat lukuvuonna Kirjastopolkuun osallistuvia luokkia.
- Kirjastopolun arviointitapaaminen. Käydään läpi yhteistyön hyviä ja huonoja puolia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita.
- Kaikkien aineiden opettajien tapaaminen. Eri vuosina voisi painottaa eri aineita ja katsoa Kirjastopolkua heidän näkökulmastaan.
- Ilmiöprojektien aloitustapaaminen. Paikalle kutsuttaisiin niitä opettajia, jotka vetävät lukuvuonna koulussaan monialaista oppimiskokonaisuutta kirjastopolkuluokille, eli alakoulusta 5. luokan opettajia ja yläkoulusta äidinkielen ja lukuaineiden opettajia. Tapaamisessa voitaisiin jo suunnitella opetusta.

Yhdyshenkilöt kirjastoissa ja kouluissa

Asioiden hoitamista helpottaa, jos tietää, kehen henkilöön voi ottaa yhteyttä, jos on kysyttävää tai haluaa välittää palautetta tai ideoita. Kirjaston yhdyshenkilöt löytyvät lähikirjastoista ja pääkirjastosta. Koordinointiin liittyvissä asioissa päävastuu on pääkirjaston informaattikolla.

Kirjastosta on lähetetty tietoa suoraan opettajille sekä koulusihteerien ja rehtoreiden kautta. Joissakin kouluissa on myös opettajista nimetty kirjastoyhdyshenkilö. Koulujen yhdyshenkilökäytäntö pyritään selkeyttämään siten, että kirjastossa on tieto heistä ja viestit tavoittavat oikeat henkilöt. Koulujen kirjastoyhdyshenkilöt tiedottavat Kirjastopolkuun ja muista kirjastoon liittyvistä asioista omassa työyhteisössään ja välittävät tarvittaessa tietoa koulusta kirjastoon. Yhdyshenkilöiden yhteystiedot löytyvät Kirjastopolkusivustolta.

10. Muu koulun ja kirjaston yhteistyö

Kirjaston kanssa voi toteuttaa myös muuta, Kirjastopolun ulkopuolista, toimintaa. Tässä lyhyesti esimerkkejä mahdollisesta yhteistyöstä, jota on jo kokeiltu meillä tai muualla. Jos koululla tai kirjastossa syntyy uusia ideoita, niistä kannattaa neuvotella yhteisesti ja pyrkiä toteuttamaan.

Valittua kirjallisuutta ja muuta aineistoa

- Lukemistosarjoja voi lainata pääkirjastosta koko luokan käyttöön. Tiedot lukemistoista löytyvät verkkokirjastosta.
- Kirjaston kokoelmista voidaan koota kouluille ja päiväkodeille lainattavaksi eriaiheisia teemapaketteja. Teemapaketteja voi tiedustella lähimmästä kirjastosta tai pääkirjaston lastenosastolta.
- Päiväkodeille kootaan vaihtuvasisältöisiä kirjastokasseja.
- Lastenkulttuurikeskus Verson kokoamat nukketheaterimatkalaukut on tarkoitettu lähinnä päiväkotien käyttöön. Laukkujen sisällöt ovat eri aiheisia ja ne toimivat paitsi nukketheaterin myös sadutuksen apuna.
- Kirjaston hakuohjelmasta voi tulostaa helposti esimerkiksi uutuuksiluetteloita tietystä aiheesta. Kirjastosta voi myös pyytää valikoimaluettelon haluamastaan aineistosta.

Kirjasto esiintymis- ja näyttelytilana

- Pääkirjastossa toimii Avoin lava, joka on varattu kenen tahansa esityksiä varten keskiviikkoisin klo 18. Lavalle toivotaan monipuolisesti eri taiteenlajeja: musiikkia, runoja, sketsejä, stand uppia, mitä vaan halutaan mikkeliäläiselle yleisölle esittää. Lava toimii hyvin myös omien esitysten harjoittelupaikkana. Lavalle ilmoitaudutaan etukäteen ja kirjasto tiedottaa sen esityksistä.
- Eri kirjastopisteet ottavat mielellään vastaan myös muita koululaisten esityksiä. Niistä kannattaa sopia hyvissä ajoin etukäteen.
- Kirjastopolun ja muidenkin koulutöiden tuloksia voidaan asettaa näyttelyksi kirjastopisteisiin. Kirjasto toivottaa tervetulleeksi myös aineistonäyttelyiden kokoajat eri toimipisteisiin ja osastoille. Esimerkiksi nuorten näkökulmasta kootut musiikkinäyttelyt täydentävät hyvin kirjaston omaa tuotantoa.
- Kirjastopolun ja muidenkin oppilastöiden tuotoksia voidaan nostaa esille myös kirjaston some-kanavilla.

Kirjasto toimintatilana

Kirjastokamut toimivat Kalevankankaalla yhteistyössä kirjaston kanssa ja järjestävät esimerkiksi tapahtumia ja kirjoittavat blogia. Myös muihin kirjastopisteisiin voivat koululaiset ideoida ja järjestää erilaista toimintaa:

- Koululaisten pitämät tarinatuokiot ovat mieluisia lapsille. Tarinoimaan voi tulla joko satutunneille tai järjestää erillisen tilaisuuden.
- Kirjastossa on paljon tapahtumia, joista olisi mukava saada laajempiakin juttuja kirjaston medioihin tai paikallislehtiin. Koululaiset ovat tervetulleita toimittajiksi kirjaston tapahtumiin.

- Koululaiset voivat ideoida ja toteuttaa myös erilaisia kirjaston aineistoihin liittyviä tieto- ja muita kilpailuja.
- Lukupiirin tai muun harrastuspiirin voi perustaa ja hyödyntää kokoontumisessa kirjaston tiloja sen aukioloaikoina. Lukupiiri voi toimia myös virtuaalisesti.

Teemaviikot ja kampanjat

- Lukutaitoihin liittyviä teemaviikkoja ja kampanjoita järjestetään valtakunnallisesti, useita jopa vuosittain. Esimerkiksi Mediataitoviikko, Sanomalehtiviikko, Lukuviikko tai Tietokirjaviikko ovat hyviä kannustimia järjestää tapahtumia yhteistyössä.
- Koulunsa aloittavat ja heidän vanhempansa olisi hyvä ottaa huomioon erityisellä tavalla. "Ekaluokkalaisharrastus" voisi sisältää esimerkiksi kutsun kirjaston "kortti-iltaan" tai yhdessä lukemiseen innostavan esitteen (ks. Heinonen 2011, 37).

Yleinen ja yhteinen kirjastonkäyttöön kannustaminen

- Päivittäinen kirjaston hyödyntäminen. Lapsia ja nuoria on hyvä kannustaa kysymään apua ja neuvoa kirjastosta oli kyseessä sitten koulutehtävät tai muut tiedontarpeet ja kiinnostuksen kohteet.
- On hyvä, jos opettaja käyttää kirjastoa oppilaidensa kanssa osana koulun arkityöskentelyä aineiston ja tiedon etsimiseen ja opiskelupaikkana. Se tekee kirjaston tutuksi ja sinne on luontevaa tulla kouluajan ulkopuolellakin.
- Opettaja voi hankkia yhteisökirjastokortin, joka helpottaa materiaalien lainausta luokassa yhteisesti käytettäväksi. Kirjat, joita oppilaat vievät koteihinsa, suositellaan lainattavaksi heidän omilla korteillaan.

Koululaiset työssä kirjastossa

- Työelämään tutustujat ovat myös linkki koulun ja kirjaston välillä. Vaihteleva ja kirjaston toimintaa monipuolisesti valottava TET-jakso muokkaa tutustujan asenteita myönteiseksi kirjastoa kohtaan ja toimii markkinointina muiden nuorten suuntaan.

Kirjaston kaikille lapsille suunnattu toiminta

- Satutunnit
- Lukukoiratoiminta (Kalevankangas)
- Kirjastomummo (Otava)
- Kirjastosynttärät (Kalevankangas)
- Muut tapahtumat ja tempaukset (ks. lukuinto-opas)

Mahdollisuus vaikuttaa kirjaston kokoelmiin

- Lainattavien aineistojen ja tiedonhaun apuneuvojen valinnassa sekä kokoelmien muodostamisessa pyritään huomiomaan myös koulujen tarpeet.
- Hankintaehdotuksia voivat tehdä sekä opettajat että koululaiset. Kirjasto toteuttaa niitä, jos aineiston käyttö arvioidaan riittävän suureksi.

Yhteistyö eri tahojen kanssa

Kouluun ja koululaisiin liittyvää yhteistyötä tehdään myös muiden kumppaneiden kanssa. Mikkelin kaupungin Kulttuuripolku, KulttuuriKameli, ja Opetuksen TVT-strategia ovat lähellä Kirjastopolun tavoitteita ja sisältöjä. Maahanmuuttajataustaisten lasten perusopetukseen valmistavan opetuksen kanssa on sovittu säännöllisistä kirjastovierailuista. Mikkelin ammattikorkeakoulun ja Suomen nuoriso-opiston opiskelijat ja opettajat ovat mukana useissa kirjaston koululaisiin ja nuoriin ylipäätään liittyvissä hankkeissa.

11. Suunnitelma osaksi koulun ja kirjaston arkea

Uudet paikalliset opetussuunnitelmat otetaan käyttöön esiopetuksessa ja alaluokkien osalta syksyllä 2016 ja yläluokilla porrastetusti. 7-luokkalaiset aloittavat siis uusien opsiensa mukaisen opiskelun syksyllä 2017, 8-luokkalaiset syksyllä 2018 ja 9-luokkalaiset syksyllä 2019. Kirjastopolku otetaan käyttöön esiopetuksen ja alakoulun osalta syksyllä 2016. Yläkoulun osalta vaihtoehtona on noudattaa porrastusta tai ottaa polku käyttöön jo aiemmin. Kirjaston kannalta molemmissa vaihtoehdoissa on hyvät puolensa: jos yläkoulu tulisi mukaan kokonaisuudessaan syksystä 2017 lähtien, myös yhdeksännet luokat saisivat kaivattua tiedonhankinnan ohjausta. Toisaalta pidempi siirtymäkausi antaisi lisää aikaa ohjauksen ja sen organisoinnin kehittämiseen ryhmämäärän kasvaessa.

Lukuvuonna 2015-2016 kokeillaan pilottina Kirjastopolkusuunnitelman mukaisia kokonaisuuksia: ensimmäisen luokan tiedonhakuharjoittelua, kolmannen ja seitsemännen luokan kirjavinkkausta ja viidennen luokan ilmiöprojektia. Osassa kokeiluista voidaan hyödyntää kirjaston tablettitietokoneiden käyttöönottoon liittyvää Luovasti lisää lukutaitoja -hanketta.

Sekä uusi opetussuunnitelma että koulun ja kirjaston yhteistyö elävät ja muuttuvat, kun uusia toimintatapoja löytyy ja teknologiat kehittyvät. Myös tätä yhteistyösuunnitelmaa päivitetään tarvittaessa. Tavoitteena on kuitenkin, että kirjasto lukutaitoihin ohjaajana ja oppimisympäristön tarjoajana säilyy osana koulun ja koululaisten arkea ja tuo lisäarvoa myös opettajan työhön.

Lähteet

- ACRL 2000. Information literacy competency standards for higher education. Saatavilla <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency> [viitattu 22.7.2015].
- ACRL 2015. Framework fo information literacy for higher education. Saatavilla <http://www.ala.org/acrl/standards/ilframework> [viitattu 22.7.2015]
- Aerila, Juli-Anna 2014. Lukemaan innostaminen. Livestream-tallenne Lukuinto-ohjelman ja Lounais-Suomen aluehallintoviraston järjestämästä opettajille ja kirjastohenkilöstölle suunnatusta koulutustilaisuudesta 3.-4.12.2014. Saatavilla https://www.youtube.com/watch?v=RVlr-sfP_U. [viitattu 30.6.2015].
- Alamettälä, Tuulikki 2014. Informaatiolukutaidon opetus yläkoulussa. Abstrakti, Informaatiotutkimuksen päivät Oulussa 6.-7.11.2014. Informaatiotutkimus vol 33, nro 3 (2014). Saatavilla <http://ojs.tsv.fi/index.php/inf/article/view/48083/13916> [viitattu 11.8.2015].
- Asikainen, Irma 2009. Informaatiolukutaitoa kirjastosta teoksessa Mediakasvatus kirjastossa s. 27-44.
- Big6 Skills -sivusto 2015. The Big6 Skills. Information & technology skills for student success. Saatavilla <http://www.big6.com> [viitattu 22.8.2015].
- EOPS 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla <http://www.oph.fi/ops2016/perusteet> [viitattu 9.6.2015]
- Halttunen, Kai 2012. Tiedonhankinnan ohjaamisen erityisyydestä. Video Campus Conexus – luentosarjaan liittyen. Saatavilla <http://www.kirjastot.fi:8080/fi/tiedonhaun-opastus/tiedonhankinnan-ohjaus> [viitattu 11.8.2015].
- Heinonen, Anne 2011. Kirjastokasvatusta ja mediakasvatusta – katsaus kirjaston ja koulun yhteistyöhön. Helsinki: Suomen kirjastoseura. Saatavilla http://laatuakirjastoon.wikispaces.com/file/view/Kirjastokasvatusta_+_mediakasvatusta.pdf [viitattu 1.7.2015]
- Hietanen, Mervi 2014. Monilukutaitoa kirjastosta. Lukemisen taidot ja tasot – ymmärtäväksi lukijaksi kirjaston avulla. Raportti Tampereen kaupunginkirjastosta lukutaidon tukijana. Tampere: Tampereen kaupunginkirjasto. Saatavilla <http://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Monilukutaitoa%20kirjastosta.pdf> [viitattu 12.5.2015]
- Hopia, Liisa 2014. Opettajien käsitys koulun ja yleisen kirjaston yhteistyöstä. Pro gradu –tutkielma, Tampereen yliopisto, Informaatiotieteiden yksikkö. Saatavilla <http://tampub.uta.fi/handle/10024/95758> [viitattu 18.5.2015].
- Ikonen, Kaisa, Innanen Kaisu ja Tikkinen, Siinamari 2015. Lukuinto-opas – lukumotivaatiota ja monilukutaitoa koulun ja kirjaston yhteistyönä. Oulu: Oulun yliopisto. Saatavilla http://www.lukuinto.fi/media/materiaalit/lukuinto_opas.pdf [viitattu 9.6.2015]

Informaatio, informaatiolukutaito ja oppiminen 2008. Eero Sormunen & Esa Poikela (toimi.). Tampere: Tampere university press.

Kauppinen, Merja 2015. Ilmiötä tutkimaan, monilukutaitoiseksi kasvamaan – oppiaineirajojen ylityksiä. Lukuinto-teemavuoden päätöstapahtuman esitys 24.2.2015. Saatavilla <http://www.lukuinto.fi/media/koulutusmateriaalit-ja-esitykset/helsinki240415/lukeminen-ilmio-f6oppimisessa-hki220415.pptx> [viitattu 24.6.2015].

Korhonen, Piia 2010. Median asettamia haasteita pienten lasten hyvinvoinnille. Teoksessa Mediakasvatuksen käsikirja s. 9-35.

Kuhlthau, Carol, Maniotes, Leslie K. & Caspari, Ann K. 2012. Guided inquiry design: a framework for inquiry in your school. Santa Barbara (Calif.) : Libraries Unlimited, 2012.

Kultalahti, Leena 2014. Lukuinto-arviointiraportti pilotoijien kehittämishankkeista. Oulu: Oulun yliopisto, Lukuinto-ohjelma. Saatavilla http://www.lukuinto.fi/media/mallisto/tutkimus/kultalahti_leena_lukuinto_arviointiraportti.pdf [viitattu 7.8.2015].

Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Palmenia Helsinki University Press.

Lauronen, Katariina 2014. Opettajien ja kasvattajien näkemyksiä yleisten kirjastojen kouluille ja oppilaitoksille tarjoamista palveluista sekä kirjaston palveluiden hyödyntämisestä. Kandidaatin tutkielma Helsingin yliopiston avoimeen yliopistoon. Saatavilla http://kirjasto.vantaa.fi/pedantti/files/2014/06/A4_Lauronen_tutkielma_valmis.pdf [viitattu 17.8.2015].

Leino, Kaisa 2014. The relationship between ICT use and reading literacy: Focus on 15-year-old Finnish students in PISA studies. Jyväskylän yliopisto, Koulutuksen tutkimuslaitoksen julkaisuja 30. <https://ktl.jyu.fi/julkaisut/julkaisuluettelo/julkaisut/2014/t030.pdf> [viitattu 2.7.2015].

Leino, Kaisa 2015. Monilukutaito ja lukeminen verkkotekstien aikakaudella - esitelmä kirjastopäivillä 11.6.2015. Saatavilla <http://kirjastopaivat2015.com/ohjelma/torstai-11-6/> [viitattu 2.7.2015].

Linnakylä, Pirjo & Sulkunen, Sari 2005. Suomalaisnuorten lukutaito ja -harrastus teoksessa Osaaminen kestäväällä pohjalla: PISA 2003 Suomessa s. 37-64.

Lukuinto-sivusto 2015. Koulu <3 kirjasto – hyvästä yhteistyöstä menestykseen. Saatavilla http://www.lukuinto.fi/media/mallisto/koulun_ja_kirjaston_yhteistyokoulun_ja_kirjaston_yhteistyo.pdf [viitattu 12.8.2015].

Mediakasvatuksen käsikirja 2010. Marjo Meriranta (toim.) Kuopio: Unipress.

Mediakasvatus kirjastossa 2009. Seppo Verho (toim.) Helsinki: BTJ

Mediakasvatus yleisissä kirjastoissa: suosituksia ja suuntaviivoja 2014. Helsinki: Suomen kirjastoseura. Saatavilla

http://suomenkirjastoseura.fi/files/Mediakasvatus/mediakasvatus_koko%20julkaisu%20netiss%204%202%202014.pdf [viitattu 12.5.2015]

Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla 2006. Hanna Niinistö et al. (toim.). Helsinki: BTJ kirjastopalvelu.

Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa 2011. Työryhmä: Ritva-Sini Merilampi et al. Helsinki : Kerhokeskus - koulutyön tuki ; Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2011. Saatavilla http://www.opinkirjo.fi/easydata/customers/opinkirjo/files/materiaalit/mediataitojen_oppimispolku_netiti.pdf [viitattu 15.6.2015]

Mikkelin kaupungin KulttuuriKameli –sivusto. Saatavilla <http://www.mikkeli.fi/palvelut/kulttuurikameli> [viitattu 21.9.2015].

Mikkelin kaupungin kulttuuripolku –sivusto. Saatavilla <https://sites.google.com/site/koulujenkulttuuripolku/> [viitattu 12.8.2015].

Mikkelin lukudiplomisivusto 2015. Saatavilla <https://sites.google.com/site/lukudiplomit> [viitattu 22.8.2015]

Mediapedagoginen työryhmä 2013. Näe, koe, kuuntele – mediamenetelmiä opettajille. Suvi Törrönen (toim.). Helsinki: Helsingin opetusviraston mediakeskus. Saatavilla <https://tarkkaamo.files.wordpress.com/2014/01/mediamenetelmic3a4.pdf> [viitattu 21.8.2015].

Ojaranta, Anu 2014. Real deal – koulu ja kirjasto, täydelliset partnerit. Esitelmä Lukuintoa monilukutaitoon - Itä-Suomen 9. mediakasvatuspäivillä Kuopion kaupunginkirjastossa 16.9.2014. Saatavilla <http://www.slideshare.net/AnuOjaranta/kuopion-esitelma> [viitattu 11.8.2015].

OKM 2012. Kirjastot ja media 2012. Selvitys mediakasvatuksen tilasta yleisissä kirjastoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:23. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM23.pdf> [viitattu 1.7.2015].

OKM 2013. Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013-2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/OKM11.pdf?lang=fi> [viitattu 11.8.2015].

Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015. Yleiset kirjastot. Kansalliset strategiset painoalueet. Opetusministeriön julkaisuja 2009:32. Helsinki: Opetusministeriö, 2009. Saatavilla <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm32.pdf> [viitattu 22.6.2015].

Osaaminen kestäväällä pohjalla: PISA 2003 Suomessa. Pekka Kupari & Jouni Välijärvi (toim.). Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos.

POPS 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla <http://www.oph.fi/ops2016/perusteet> [viitattu 9.6.2015].

Pylkkänen, Hanna-Kaisa 2015. Tulevaisuuden koulu 2016 – esitys Mikkelin ops-työryhmien seminaarissa 24.4.2015. Saatavilla <https://mikkeliops.files.wordpress.com/2015/04/tk2016-mikkeli-mikc3a3-muuttuu-20-4.pdf> [viitattu 11.8.2015].

Rantala, Leena ja Sinko, Pirjo 2009. Esipuhe teoksessa Mediakasvatus kirjastossa s. 7-8.

Sarmavuori, Katri 2011. Opi ja ohjaa lukemista. Helsinki: Avain.

Sormunen, Eero & Poikela, Esa 2008. Informaatiolukutaito ja oppiminen teoksessa Informaatio, informaatiolukutaito ja oppiminen, s. 9-30.

Suositus Suomen korkeakouluille – informaatiolukutaito korkeakouluopinnoissa 2013. Informaatiolukutaitoverkosto. Helsinki: Suomen yliopistokirjastojen neuvosto ja Ammattikorkeakoulujen kirjastot. Saatavilla http://yliopistokirjastot.fi/wp-content/uploads/2015/06/ILsuositus_FI.pdf [viitattu 22.7.2015]

Valtionneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta [422/2012](#).

Hyödyllisiä verkkosivustoja

www.kirjastot.fi – Yleiset kirjastot

www.kopiraitti.fi - Kopiosto

www.lukuinto.fi – Lukuinto-ohjelma (2012-2015)

www.mediakasvatus.fi - Mediakasvatusseura

www.mediametka.fi - Mediakasvatuskeskus Metka

www.mediataitokoulu.fi – Kansallinen audiovisuaalinen instituutti

www.operight.fi – Opetus- ja kulttuuriministeriö

www.opinkirjo.fi - Kehittämiskeskus Opinkirjo (entinen Kerhokeskus)

www.tekijanoikeus.fi – Useat tekijänoikeusjärjestöt

yle.fi/uutiset/uutisluokka - Yleisradio

Liitteet

Mikkelin esiopetuspaikat (liite 1)

Kirjastot ja koulut kartalla (liite 2)

Oppiaineiden kirjastoon liittyviä kohtia uudessa opsissa (liite 3)

Kirjastopolun rakenne (liite 4)

SEURAAVISSA MIKKELIN PÄIVÄKODEISSA JA KOULUISSA VOIDAAN JÄRJESTÄÄ ESIOPETUSTA LV. 2015 - 16	Ryhmiä	YHTEISTYÖKIRJASTO
Anttolan yhtenäiskoulu Sahalantie 2, 52100 Anttola	1	Anttola
Emolan päiväkoti, Rouhialankatu 37, 50100 Mikkeli	1	Pääkirjasto
Esikoulu Pesäpuu Nuottakatu 1, 50190 Mikkeli	1	Lähemäki
Haukivuoren yhtenäiskoulu, Koulutie 3, 51600 Haukivuori	1	Haukivuori
Ihastjärven koulu, Ihastjärventie 170, 50970 Mikkeli	1	Pääkirjasto
Kaarisillan päiväkoti, Maahisentaival 3, 50970 Mikkeli	1	Pääkirjasto
Kalevankankaan päiväkoti Raviradantie 18, 50100 Mikkeli	1-2	Kalevankangas
Kyyhkylän henkilökunta-yhdistyksen päiväkoti Kyyhkyläntie 9, 50100 Mikkeli (yksityinen pk)	1	Pääkirjasto
Launialan koulu, Saimaannorpankatu 1, 50190 Mikkeli	1	Lähemäki
Lähemäen päiväkoti, Lähemäenkatu 11, 50170 Mikkeli	1	Lähemäki
Marskin päiväkoti, Yrjönkatu 3, 50100 Mikkeli (yksityinen pk)	1	Pääkirjasto
Moision koulu, Kyläkouluntie 2, 50500 Mikkeli	1	Pääkirjasto
Moision päiväkoti, Moisiontie 5, 50520 Mikkeli (yksityinen pk)	1	Pääkirjasto
Mikkelin Montessori, Jääkärintie 8, 50100 Mikkeli (yksityinen pk)	1	Pääkirjasto
Muksulan päiväkoti, Metsolankatu 2, 50100 Mikkeli (yksityinen pk)	1	Kalevankangas
Naisvuoren päiväkoti, osoite? 50100 Mikkeli	1-2	Kalevankangas
Otavan päiväkoti, Vanha Otavantie 112 B, 50670 Otava	1	Otava
Peitsarin päiväkoti, Peitsarinkuja 8, 50170 Mikkeli	1	Lähemäki
Päiväkoti Enkku, Päämajankatu 18, 50100 Mikkeli (yksityinen pk)	1	Kalevankangas / Pääkirjasto?
Päiväkoti Pirtti, Telkänkatu 2, 50190 Mikkeli (yksityinen pk)	1	Lähemäki
Päiväkoti Rölli, Röllinpolku 2, 50970 Mikkeli (yksityinen pk)	1	Pääkirjasto
Rantakylän päiväkoti, Sokkalantie 25, 50600 Mikkeli	1-2	Rantakylä
Rantakylän yhtenäiskoulu Vanhamäentie 2, 50600 Mikkeli	1	Rantakylä
Ristiinan yhtenäiskoulu Mäkitie 30, 52300 Ristiina	3	Ristiina
Sairilan koulu, Joki-Sairilantie 2, 50180 Mikkeli	1	Pääkirjasto
Saksalan päiväkoti, Parraskuja 2, 50170 Mikkeli	1	Lähemäki
Sannan päiväkoti, Sannastinlaakso 2, 50100 Mikkeli	1	Kalevankangas
Suksimäen päiväkoti, Suksisepäntie 11, 50160 Mikkeli	1	Pääkirjasto
Suomenniemen koulu, Opinraitti 20, 52830 Suomenniemi	1	Suomenniemi
Tuukkalan päiväkoti, Laajatie 26, 50500 Mikkeli	1	Pääkirjasto
Valkosenmäen päiväkoti Elontie 1, 50600 Mikkeli	1	Rantakylä
Vilttihatun päiväkoti, Ahonkatu 2, 50100 Mikkeli	2	Pääkirjasto
Ihastjärven ja Suomenniemen kouluissa esiopetusta voidaan tarjota koulujen yhdysluokissa		Pääkirjasto, Suomenniemi

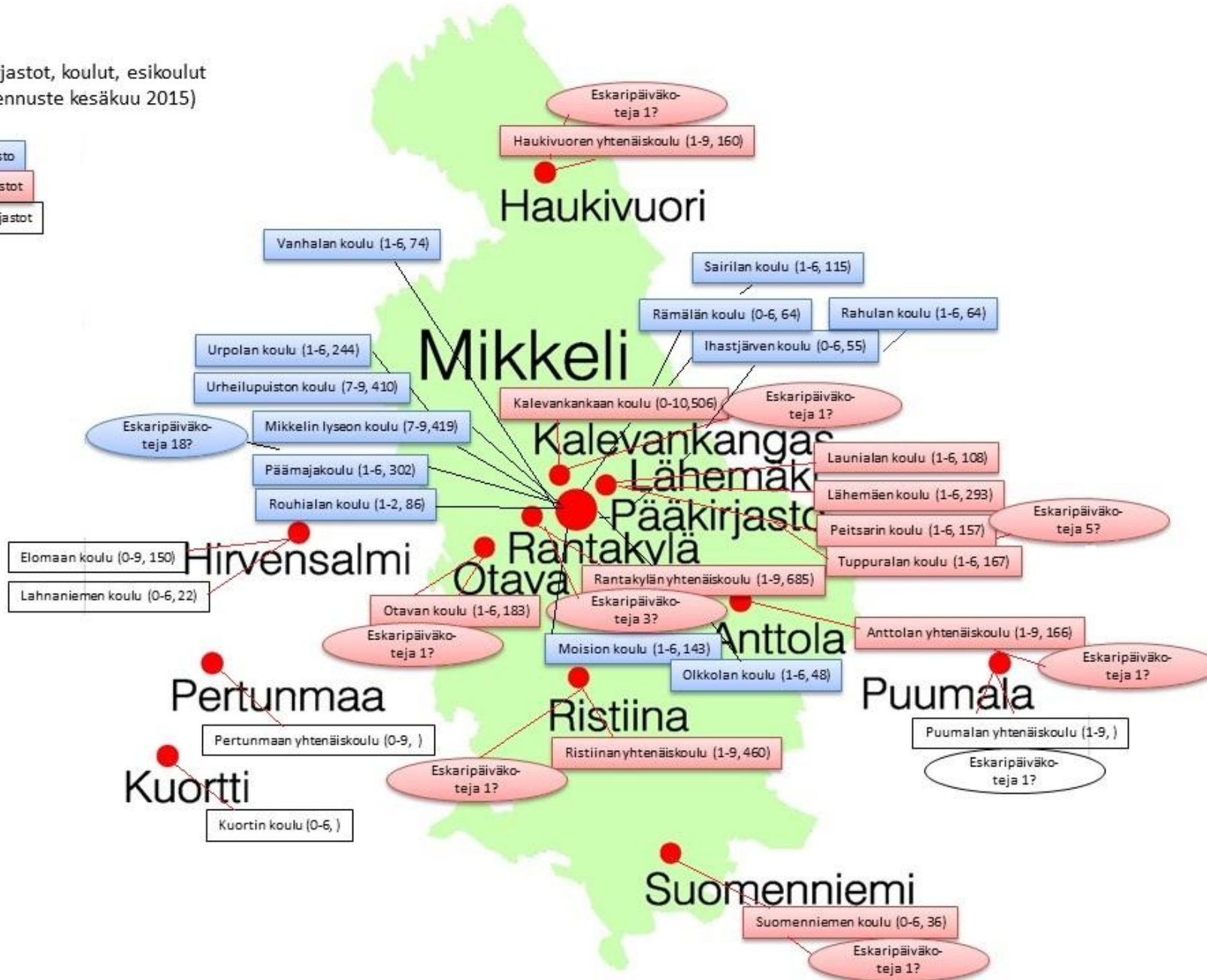
LIITE 1

Lähde:

www.mikkeli.fi/sites/mikkeli.fi/files/atoms/files/esiopetuspaikat_2015-2016.pdf

Kirjastot, koulut, esikoulut
(ennuste kesäkuu 2015)

- Pääkirjasto
- Lähikirjastot
- Seutukirjastot

LIITE 3 : Oppiaineiden kirjastoon liittyviä kohtia uudessa opsissa (sisällöt poimittu esi- ja perusopetuksen perusteista).

Luokat	Oppiaine	Peruslukutaito	Informaatiolukutaito	Medialukutaito	Kirjastonkäyttö	TVT
Esiopetus (L1, L4, L5)	Ilmaisun monet muodot / kielen rikas maailma	lorujen, runojen ja lasten kirjallisuuden hyödyntäminen, luku- ja kirjoitustaidon tukeminen				omien tekstien tuottaminen
	Minä ja meidän yhteisömme			tutustutaan mediaan ja sen todenmukaisuuteen		
	Tutkin ja toimin ympäristössäni		tutkiva työtapo, tiedonhankinta			TVT:n hyödyntäminen
1-2 (L1, L4, L5)	Suomen kieli ja kirjallisuus	lukutaidon oppiminen, tekstien ymmärtäminen, kiinnostuminen lastenkirjallisuudesta, innostuminen kuuntelemaan ja lukemaan lapsille suunnattua kirjallisuutta ja valitsemaan itseään kiinnostavaa luettavaa, kehittämään lukuharrastustaan	tiedon hakeminen eri tavoilla	kiinnostuminen mediateksteistä ja muista teksteistä	kirjastonkäytön oppiminen	
	Ympäristöoppi		harjaantuminen tiedon hankintaan, käsittelyyn, tuottamiseen, esittämiseen, arviointiin ja arvottamiseen.			
3-6 (L1, L4, L5)	Suomen kieli ja kirjallisuus	kirjallisuudentuntemuksen kehittäminen, kiinnostuminen lasten ja nuorten kirjallisuudesta, myönteisten lukukokemusten saaminen	tiedonhankinta, monipuolisten tiedonlähteiden käyttö, tiedon luotettavuuden arviointi	kiinnostuminen mediateksteistä	kirjaston aktiivinen käyttö	

	Ympäristöoppi		tutkimustaitojen oppiminen, luotettavan tiedon hankkiminen erilaisista tietolähteistä, lähteiden valinta, tietolähteiden ja näkökulmien kriittinen arviointi			
	Uskonto Historia		tiedon etsiminen erilaisista lähteistä, arviointi			TVT:n hyödyntäminen
	Yhteiskunta-oppi		tiedon etsiminen erilaisista lähteistä, arviointi	median ymmärtäminen ja mediataidot		
	(Musiikki?)		musiikkikulttuurit			
7-9 (L1, L4, L5)	Suomen kieli ja kirjallisuus	monimuotoisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen... kirjallisuus...	tiedon hankinta ja jakaminen... tiedonhallinta, lähteiden käyttö	mediasisältöjen tulkitsemisen ja tuottaminen...	kirjaston tarjonnan hyödyntäminen	eettinen toiminta verkossa

	Historia		tiedon hankinta koulun ulkopuolisesta historia-kulttuurista kuten peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta tiedonlähteiden vertailu, luotettavuuden arviointi			
	Yhteiskunta-oppi		erityyppisten toimijoiden tuottaman tiedon hankinta ja arviointi	Median roolin ja merkityksen kriittinen arviointi		
	kielet, biologia, maantieto, fysiikka, kemia, terveystieto, historia, kotitalous, oppilaan-ohjaus		tiedonhaku, lähteiden arviointi			TVT
	(Musiikki?)		musiikkikulttuurit	tekijänoikeusasiat		

Suunnitelma Mikkelin Kirjastopolun sisällöksi

LIITE 4

Mikkelin ops2016 äidinkielen työryhmä / Leila Vahvaselkä, Karoliina Saarikoski, Terhi Schneck, Eija Nevalainen

Huomautuksia:

- Tavoitteet otettu valtakunnallisesta opsista.
- Tarkoitus ei ole, että kirjastopolku kattaisi vuosittain koko opsissa mainitun sisällön vaan että eri asioita tulisi käsiteltyä vuosien varrella. Taulukkoon on merkitty, mitkä kirjastoon liittyvistä lukutaidoista painottuisivat milläkin käynnillä.
- Kirjastotunnin pituus on oletettu 45 minuutin mittaiseksi, paitsi projektityyppisissä .

Tiivistelmä

Esiopetus	Tutustumista kirjastoon ja mediaan	Kirjastovierailu
1. luokka	Lukemaan innostamista ja kirjastonkäyttöä	Kirjastovierailu
2. luokka	Verkkomateriaalia käytettävissä	Opettajan johdolla
3. luokka	Lukemaan innostamista	Kirjavinkkaus
4. luokka	Verkkomateriaalia käytettävissä	Opettajan johdolla
5. luokka	"Ilmiöprojekti" ja tiedonhankinnan opetusta	Kirjastovierailu
6. luokka	Verkkomateriaalia käytettävissä	Opettajan johdolla
7. luokka	Lukemaan innostamista ja mediakasvatusta	Kirjavinkkaus, mediakasvatustuokio
8. luokka	Verkkomateriaalia käytettävissä	Opettajan johdolla
9. luokka	"Ilmiöprojekti" ja tiedonhankinnan opetusta	Kirjastovierailu

Lyhenteet:

Kirjaston tukemat lukutaidot: PL = peruslukutaito, IL = informaatiolukutaito, ML = medialukutaito, KK = kirjaston käyttö

Kirjastoon liittyvät laaja-alaisen osaamisen alueet: L1 = ajattelu ja oppimaan oppiminen, L4 = monilukutaito, L5 = tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

OPSIN AINEKOHTAISIA JA LAAJA-ALAISEN OSAAMISEN TAVOITTEITA	KIRJASTOPOLUN TAVOITTEITA	SISÄLTÖ JA TOTEUTUSTAPA
<p>Esiopetus</p> <p>PL: Lorujen, runojen ja lasten kirjallisuuden hyödyntäminen, luku- ja kirjoitustaidon tukeminen. ML: Mediaan ja sen todenmukaisuuteen tutustuminen. IL: Tutkiva työtapana, tiedonhankinta.</p> <p>L1: Muistin ja mielikuvituksen kehittymisen tukeminen esimerkiksi lorujen, musisoimisen ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö. L4: Viestien tulkinna ja tuottamisen taidot, rikas tekstiympäristö jne. L5: Tutustuminen erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin</p>	<p>Esiopetus</p> <p>PL ja IL: - oppia tunnistamaan kaunokirjallisuuden ja tietokirjallisuuden ero PL: tutustua kirjallisuuteen kuunnellen ja lukien / katsellen ML: huomata, mitä eri medioita on olemassa KK: - tutustua kirjastoon ympäristönä ja kuinka siellä toimitaan ja käyttäytyään - tutustua kirjastonkäytön perusasioihin: kuinka päästään asiakkaaksi, lainataan ja palautetaan - tutustua siihen, millaisia aineistoja kirjastossa on</p> <p>Pääpaino: PL, ML, KK</p>	<p>Esiopetus</p> <p>Vierailu lähikirjaston lastenosastolla (varhaiskasvatuksen toive: ajankohta syksy).</p> <p>Kirjastokäynnillä kirjastonkäytön perusteita leikin avulla (esim. Rantakylän kortit). Sadun/lorun tms. lukeminen. Pieni tiedonhakuharjoitus siten, että eriaiheisia lasten tietokirjoja on asetettu esille.</p> <p>Lisämateriaali esim. eskarissa etukäteen tehtäväksi: Kirjatin mediamatka.</p> <p>Vaihtoehto kirjastovierailulle: ...</p> <p>Lukudiplomimahdollisuus (varhaiskasvatuksen toive)</p>
1.-2. luokka. Yhdysluokkien kirjastovierailu yhtä aikaa joko 1. tai 2. luokalla		
Ops-tavoitteet	1. luokka	1. luokka
<p>PL: Lukutaidon oppiminen, tekstien ymmärtäminen, kiinnostuminen lastenkirjallisuudesta, itseä kiinnostavan kirjallisuuden valinta, lukuharrastuksen kehittäminen (ÄI) IL: Tiedon hakeminen eri tavoilla (ÄI), harjaantuminen tiedon hankintaan, käsittelyyn, tuottamiseen, esittämiseen, arviointiin ja arvottamiseen (YMP) ML: Kiinnostuminen mediateksteistä (ÄI) KK: Kirjastonkäytön oppiminen (ÄI)</p>	<p>PL: - löytää oma kiinnostus lukemista ja kirjallisuutta kohtaan - löytää ja valita itse kiinnostavaa luettavaa - oppia, että on erilaisia (kaunokirjallisia) tekstejä KK: - tietää missä sijaitsee omalle ikäkaudelle suunnattu aineisto ja osata etsiä hyllyistä luettavaa - osata lainata ja palauttaa itsenäisesti</p>	<p>Vierailu lähikirjaston lastenosastolla</p> <p>Sadun, lorun tms. lukeminen. Mitkä ovat tekstien erot ja mistä eri kohdista kirjastoa löytyvät. Muiden aineistotyyppien kuin kirjojen esittely (äänitteet, kuvataallenteet). Pari tiedonhakukysymystä, joita käsitellään yhdessä. Jos mahdollista, haku tableteilla tai tietokoneella netistä ja kirjaston hyllystä.</p>

<p>L1: Tiedonetsiminen, ongelmanratkaisu ja tutkimustehtävät. Sadut, tarinat, pelit, laulut, leikit jne.</p> <p>L4: Moniaistisuus, ilmiökeskeisyys, tiedon hankkiminen erilaisista lähteistä, kuvitteellisen ja todellisen suhde, tekstillä tekijänsä ja tarkoituksensa, tekstit, lehdet, kirjat, pelit, elokuvat, musiikki.</p> <p>L5: TVT:tä leikin avulla. Tiedonhallinta: keskeisten hakupalvelujen käyttö, työvälineiden kokeilu, pienimuotoiset tiedonhakutehtävät.</p>	<p>- tietää, että kirjaston aineistotietoja voi selata netissä</p> <p>IL: - tutustua tiedonhakuun Internetistä ja kirjoista</p> <p>Pääpaino: KK, IL, PL</p> <p>2. luokka</p> <p>-harjoitella ja syventää aiemmin opittuja taitoja</p>	<p>Lukudiplomimahdollisuus</p> <p>(Ei vaihtoehtoa kirjastovierailulle, koska ekaluokkalaisen on tärkeää käydä konkreettisesti kirjastossa)</p> <p>2. luokka</p> <p>Lisäaineistoa linkkilistalla, esim. mediakasvatustehtäviä.</p> <p>Aakkostusharjoitukset, esim. pelejä.</p> <p>Mahdollisuuksien mukaan vierailuja lähikirjastossa opettajan johdolla.</p> <p>Lukudiplomimahdollisuus</p>
3.-6. luokka. Yhdysluokkien kirjastovierailu yhtä aikaa 3+4 ja 5+6.		
Ops-tavoitteet	3. luokka	3. luokka
<p>PL: Kirjallisuudentuntemuksen kehittäminen, kiinnostuminen lasten ja nuorten kirjallisuudesta, myönteisten lukukokemusten saaminen (ÄI)</p> <p>IL: Tiedonhankinta, monipuolisten tiedonlähteiden käyttö, tiedon luotettavuuden arviointi (ÄI), tutkimustaitojen oppiminen, lähteiden valinta, lähteiden ja näkökulmien kriittinen arviointi (YMP, U, H, YHT)</p> <p>ML: Kiinnostuminen mediateksteistä (ÄI), median ymmärtäminen ja mediataidot (YHT)</p> <p>KK: Kirjaston aktiivinen käyttö</p> <p>L1: Kysymysten asettaminen ja vastausten hakeminen niihin itsenäisesti ja yhdessä havaintoja tehden sekä tietolähteitä ja apuvälineitä hyödyntäen</p>	<p>PL: innostua lukemaan yhä enemmän itse ja uskaltaa valita luettavaksi erilaista ikäkaudelle sopivaa kirjallisuutta</p> <p>KK: oppia löytämään haluttu kirja kirjastojärjestelmästä ja tietää, kuinka sen saa käsiinsä esim. varaamalla</p> <p>Pääpaino PL, KK, (ML)</p> <p>4. luokka</p> <p>-harjoitella ja syventää aiemmin opittuja taitoja</p>	<p>Kirjavinkkaus lähikirjastossa tai koululla. Lopuksi ko. kirjojen paikannus kirjastojärjestelmästä ja varauksen teon esittely.</p> <p>Vaihtoehtona toiminnallisempi tuokio, esim. kirjatrailerin teko – sovittava etukäteen.</p> <p>Lukudiplomimahdollisuus</p> <p>4. luokka</p> <p>Verkkokirjaston (hakuohjelma ja verkkosivut) käyttöä koululla, kirjastot.fi-linkit.</p> <p>Mahdollisuuksien mukaan työskentely tai vierailu lähikirjastossa opettajan johdolla.</p>

<p>L4: Yhä moninaisempien tekstien tulkitseminen, tuottaminen ja arvioiminen, sen huomaaminen, että teksteillä on erilaisia tavoitteita ja että tavoitteet vaikuttavat siihen, millaisia keinoja teksteissä käytetään, voivat esim. välittää tietoa, luoda mielikuvia tai houkutella ostamaan. Kannustus monipuolisten tiedonlähteiden pariin sekä haku- ja kirjastopalveluiden käyttöön, haetun tiedon vertailu ja soveltavuuden arviointi, työskentely eri medioiden parissa, kriittinen lukutaito, kertominen, kuvaaminen, vertailu ja selostaminen sekä erilaiset mediaesitykset esittämisen tapana.</p> <p>L5: Harjoittelevat etsimään tietoa useammasta eri lähteestä hakupalveluiden avulla. Lähteiden hyödyntäminen oman tiedon tuottamisessa ja tiedon kriittinen arviointi.</p>		<p>Musiikkiluokkalaiset vierailevat pääkirjaston musiikkiosastolla.</p> <p>Lukudiplomimahdollisuus</p>
	5. luokka	5. luokka
	<p>IL: - tutustua tiedonhankinnan ja tutkimuksen perusprosessiin</p> <ul style="list-style-type: none"> - tutustua tiedonlähteiden eroihin ("asiattekstit ja mielipidetekstit") - oppia käyttämään tiedontarpeessa tiedonhaun pääkanavia: kirjaston ja netin hakupalveluita - pohtia sanojen merkitystä tiedonhaussa - pohtia tiedon luotettavuutta ja tekijyyttä - opetella tiedon käyttöä osana omaa työtä <p>ML: - harjoitella tiedon esittämistä kirjallisesti, suullisesti tai visuaalisesti mediateknologiaa hyödyntäen, esim. blogiteksti.</p> <p>pääpaino IL, ML, KK</p>	<p>Monialainen "ilmiöprojekti", esim. äidinkieli, ympäristöoppi, kirjasto, muita tahoja. Aihe ja työskentelytapa sovitaan etukäteen lähikirjaston kanssa.</p> <p>Apuna tiedonhankinnan lomake (verkko tai paperi), jonka täyttö aloitetaan jo koululla.</p> <p>Vaihtoehtona kirjastosuunnistus paperilla tai tabletilla.</p> <p>Ei kirjastokäyntiä korvaavaa tapaa, tarkoitus totutella myös kirjastoon oppimisympäristönä.</p> <p>Lukudiplomimahdollisuus</p>
	6. luokka	6. luokka
	-harjoitella ja syventää aiemmin opittuja taitoja	<p>Verkkokirjaston hyödyntäminen koululla tiedonhaun ja sosiaalisen median käytön opetuksessa.</p> <p>Lisäaineistoa linkkilistalta (esim. mediakasvatusaineistoja ja omatoimitehtäviä).</p> <p>Mahdollisuuksien mukaan työskentely tai vierailu lähikirjastossa opettajan johdolla.</p> <p>Lukudiplomimahdollisuus</p>

7.-9. luokka		
Ops-tavoitteet	7. luokka	7. luokka
<p>PL: Monimuotoisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen. Kirjallisuus vahvistaa luovuuden ja mielikuvituksen monipuolista kehittymistä ja laajentaa oppilaiden käsitystä oman kielellisen ilmaisunsa mahdollisuuksista. Kulttuurintuntemuksen syventäminen, eettisen kasvun tukeminen, kirjallisuuden lajit. Löytää itsenäisesti tilanteeseen sopivaa luettavaa, kuunneltavaa ja katseltavaa, lukee useita kirjoja ja osaa jakaa lukukokemuksiaan (ÄI)</p> <p>IL: Tiedon hankinta ja jakaminen, tiedonhallinta, lähteiden käyttö, tiedonhaun vaiheet, erilaiset tietolähteet ja niiden luotettavuuden ja käytettävyyden arviointi, mistä ja miten tietoa voidaan hakea, viittaustapojen hallinta, eettinen toiminta verkossa yksityisyyttä ja tekijänoikeuksia kunnioittaen, osaa käyttää omista teksteistään muualta hankittua tietoa (ÄI). Tiedon hankinta peleistä, elokuvista ja kirjallisuudesta, tiedonlähteiden vertailu, luotettavuuden arviointi (H), erityyppisten toimijoiden tuottaman tiedon hankinta ja arviointi (YHT), tiedonhaku ja lähteiden arviointi (kielet ja useat reaaliaineet)</p> <p>ML: Mediasisältöjen tulkitseminen ja tuottaminen ja niiden ymmärtäminen kulttuurisena ilmiönä (ÄI), median roolin ja merkityksen kriittinen arviointi (YHT)</p> <p>KK: kirjaston tarjonnan hyödyntäminen monipuolisesti ja aktiivisesti(ÄI).</p> <p>L1: Teknologian ja apuvälineiden hyödyntäminen</p>	<p>PL: - tutustua eri kirjallisuuden lajeihin (kauno/tieto, kaunon lajit ja alalajit)</p> <ul style="list-style-type: none"> - syventyä tiettyyn tekstilajiin ja sen tulkintaan - saada eväitä lukuharrastuksen monipuolistamiseen - oppia hyödyntämään myös muita aineistoja (elokuvat, pelit, sarjakuvat) kirjallisuuden ja kulttuurin tuntemuksen kartuttamiseksi <p>ML: - harjoitella lukukokemusten jakamista sosiaalisessa mediassa</p> <p>ML: - oppia tulkitsemaan ja tuottamaan mediasisältöjä</p> <p>pääpaino: PL, ML</p>	<p>Kirjavinkkaus lähikirjastossa tai koululla. Vinkattujen (tai muiden) kirjojen jatkoystö, esim. arvion tai suosituksen jakaminen koulun, kirjaston tai kirjastot.fi-foorumeilla. Apuna malli / lomake: mitä kirjasta pitää tuoda ilmi</p> <p>Lukudiplomimahdollisuus</p> <p>Kulttuuripolkuun kuuluva mediakasvatustuokio lähikirjastossa ???</p>
	8. luokka	8. luokka
	-harjoitella ja syventää aiemmin opittuja taitoja	<p>Verkkokirjaston ja kirjaston aineistojen hyödyntäminen opiskelutehtävissä koululla ja itsenäisesti.</p> <p>Mahdollisuuksien mukaan työskentely tai vierailu lähikirjastossa opettajan johdolla.</p> <p>Lisäaineistoa linkkilistalla (esim. tiedonhakuohjeita).</p> <p>Lukudiplomimahdollisuus</p>

<p>opiskelussa, tiedon rakentumisen eri tavat, kriittisyys, mahdollisuus hakea tietoa. Oppiainerajat ylittävä, kokeileva, tutkiva ja toiminnallinen työskentely kiinnostavien ilmiöiden tarkastelemiseksi.</p> <p>L4: Analyttinen, kriittinen ja kulttuurinen lukutaito. Tutustuminen kertoviin, kuvaaviin, ohjaaviin, kantaa ottaviin ja pohtiviin tekstilajeihin, osallistuminen ja työskentely eri medioiden parissa.</p> <p>L5: Monipuolinen tiedon hankinta ja tuottaminen ja tietolähteiden monipuolinen käyttö tutkivan ja luovan työskentelyn pohjana, lähdekriittisyyden harjoittelu, oman ja muiden – myös erilaisten hakupalveluiden ja tietokantojen tapa toimia ja tuottaa tietoa.</p>	<p>9. luokka</p> <p>IL: - omaksua tiedonhankinnan ja tutkimuksen perusprosessi työskentelytavaksi</p> <ul style="list-style-type: none"> - osata hyödyntää erilaisia tekstejä ja julkaisuja tiedonlähteenä (kirjat, lehtiartikkelit, tutkimukset, opinnäytetyöt, verkkotekstit) - oppia käyttämään eri tiedonhaun kanavia järjestelmällisemmin (kirjaston ja netin hakupalvelut, tietokannat) - ymmärtää tiedonhaun pääperiaatteita (asiasanat, vapaasanat, sanojen yhdistäminen, luokitus) - harjoitella lähdekriittisyyttä - ymmärtää tekijänoikeuden perusteita - oppia käyttämään löydettyä tietoa asianmukaisesti osana omaa työtä - harjoitella viittauskäytäntöä <p>ML: - vahvistaa tiedon esittämisen taitoja koostamalla tulokset kirjallisesti, suullisesti tai visuaalisesti mediateknologiaa hyödyntäen, esim. blogiteksti.</p> <p>Pääpaino IL, ML</p>	<p>9. luokka</p> <p>Monialainen "ilmiöprojekti" (esim. äidinkieli, yhteiskuntaoppi, uskonto...) tai äidinkielen tutkielma. Aihe ja työskentelytapa sovitaan etukäteen lähikirjaston kanssa. Voidaan toteuttaa esim. osaksi koululla ja osaksi kirjastossa.</p> <p>Apuna tiedonhankinnan lomake (verkko tai paperi) tai "tutkimussuunnitelma", jonka täyttö aloitetaan jo koululla.</p> <p>Lukudiplomimahdollisuus</p>
---	---	---